Landschap Overijssel

JAARVERSLAG 2021

STICHTING LANDSCHAP OVERIJSSEL

Foto: Oranjetip, Josette Veltman

Stichting Landschap Overijssel

Jaarverslag 2021

CBF Keur
Stichting Landschap Overijssel is gecertificeerd door het Centraal Bureau Fondsenwerving

Landschap Overijssel

Inhoud

VOORWOORD 4

1. ALGEMENE INFORMATIE 6

1.1 STATUTAIRE GEGEVENS 6
1.2 VERANTWOORDINGSVERKLARING 6
1.3 FUNCTIES TOEZICHT HOUDEN, BESTUREN EN UITVOEREN 6

2. INFORMATIE OVER DE ACTIVITEITEN 11

2.1 ALGEMEEN 11
2.2 TERREIN EN GEBOUWENBEHEER 11
2.3 LANDSCHAPSBEHEER 12
2.4 NATUUR EN LANDSCHAPSBELEVING 13
2.5 VRIJWILLIGERS 13
2.6 LOBBY EN BEÏNVLOEDING 14
2.7 KENNIS EN KUNDE 14
2.8 UITVOERING 15
2.9 VERNIEUWING 15
2.10 NATURA 2000 15
2.11 COMMUNICATIE 16
2.12 FONDSENWERVING 17

3. ORGANISATIE 21

3.1 ORGANISATIESTRUCTUUR 21
3.2 VERSLAG VAN DE DIRECTIE 21
3.3 VERSLAG VAN DE RAAD VAN TOEZICHT 22
3.4 PERSONEEL 23
3.5 KLACHTEN 26

4. INFORMATIE OVER DE FINANCIËLE POSITIE EN BELEID 29

4.1FINANCIËLE POSITIE 29
4.2 VERSCHILLENANALYSE BEGROTING 31
4.3 BESTEDINGSPERCENTAGE 33
4.4 RISICOMANAGEMENT 34
4.5 BELEID MET BETREKKING TOT DE OMVANG EN FUNCTIES VAN RESERVES EN FONDSEN 35
4.6 BELEGGINGSBELEID 36

5. TOEKOMSTVERWACHTING 38

JAARREKENING 41

BALANS PER 31 DECEMBER 2021 41
STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2021 42
KASSTROOMOVERZICHT (INDIRECTE METHODE) 43
TOELICHTING BEHORENDE TOT DE JAARREKENING 2021 44
GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA EN DE RESULTAATBEPALING 44
TOELICHTING OP DE BALANS 52
NIET IN DE BALANS OPGENOMEN ACTIVA EN VERPLICHTINGEN 64
TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN 66

OVERIGE GEGEVENS 79

Voorwoord

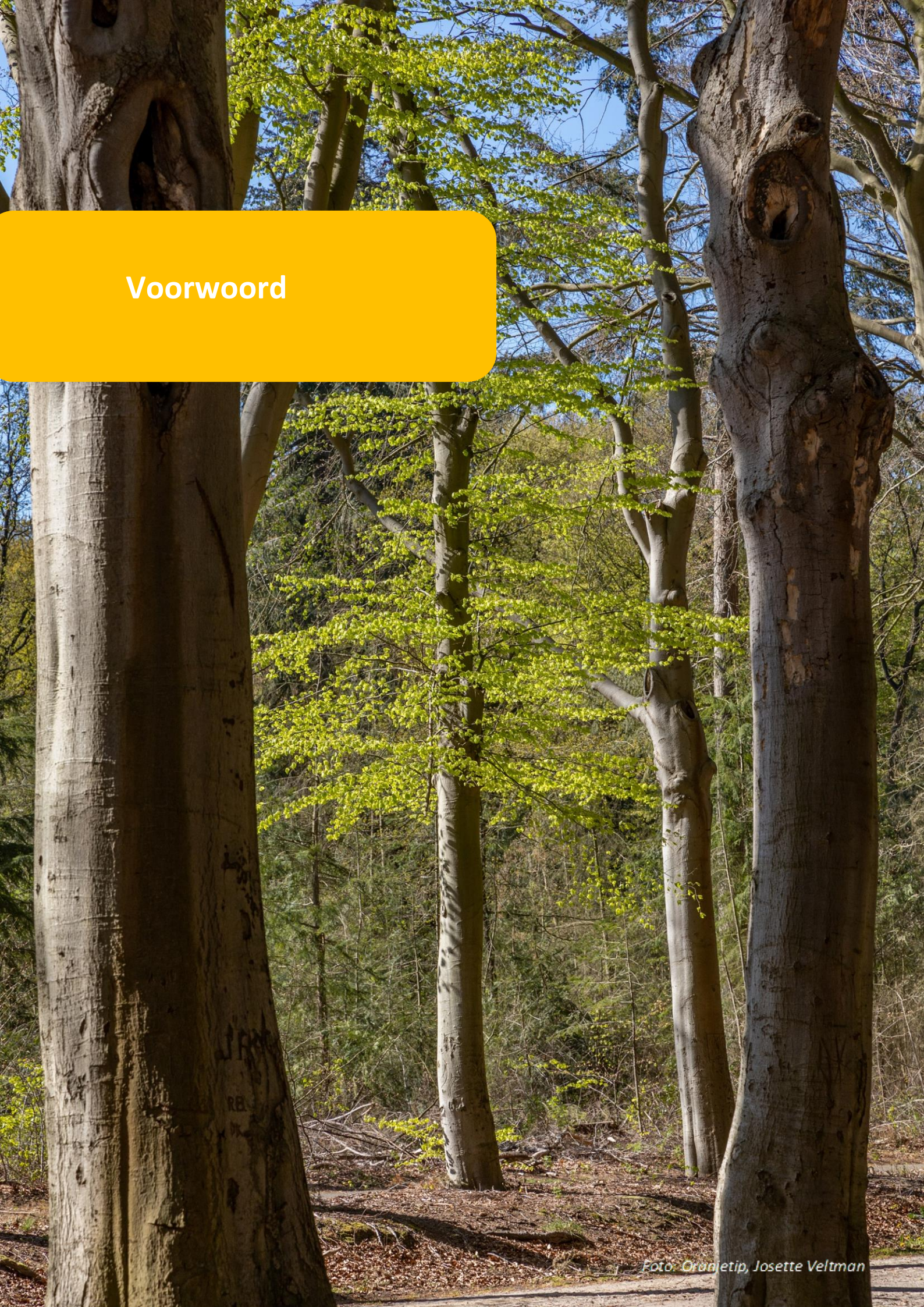

Foto: Oranietip, Josette Veltman

Voorwoord

Bijna 90 lentes jong en vitaler dan ooit. Dat is Stichting Landschap Overijssel. In een jaar dat, zeker voor natuur en landschapsbegrippen, soms op een achtbaan leek. Een nieuw kabinet dat de nodige ambities aankondigde op gebied van landbouw- en klimaattransities. Beter laat dan ooit, al zal nog heel wat water door de Dinkel, Vecht, Regge, Zwarte Water of Reest stromen voordat we echte resultaten zien. Als landschap-, natuur- en erfgoedorganisatie staan we klaar om de overheden te ondersteunen in het maken en uitvoeren van plannen. Met dezelfde passie en kennis zoals we dat de laatste jaren al doen. We zijn een organisatie van denkers en vooral ook doeners en verbinders, en niet alleen van roepers.

Tegen alle verwachtingen in stond heel 2021 nog in het teken van corona. Maatregelen werden afgeschaald en weer opgeschaald. De waardering voor de natuur bleek echter ongekend hoog. Onze gebieden konden de hoge bezoekersaantallen nauwelijks aan. Wederom werd duidelijk dat natuur en gezondheid in elkaars verlengde liggen. De roep om extra natuur is groter dan ooit.

Wat ook steeds meer aandacht krijgt, is de staat van ons landschap. De achteruitgang van de biodiversiteit en de verdroging zijn hier vooral zicht- en voelbaar. Efficiency en schaalvergroting was jarenlang uitgangspunt in de landbouw, zonder voldoende oog te hebben voor consequenties daarvan. Die ontwikkeling is door samenleving en overheid ook gestimuleerd, want het betekende lagere voedselprijzen waarbij echter de natuur de rekening betaalde hiervoor. Daarbij komt dat de afgelopen jaren gemeenten op sommige plekken een ongekende bouwwoede hebben gefaciliteerd, die aan landschapsverfraaiing niet heeft bijgedragen. Wie langs de A35/A1 door Twente rijdt, ziet steeds minder landschap en steeds meer ontsierende distributiehallen.

Bouwen, bouwen, bouwen roept een parlementariër op filmpjes. Voor ons is het echter bomen, bomen, bomen. Dankzij goede contacten met Trees for All en Rijkswaterstaat kunnen we een deel van onze ambitie voor zowel bospercelen als, en vanuit landschapsoogpunt erg interessant, houtwallen realiseren. We merken dat ook vanuit het bedrijfsleven interesse is een bijdrage te leveren aan biodiversiteit en CO2 compensatie. Als Landschap Overijssel kunnen we hen de helpende hand bieden. Wat zou het toch mooi zijn als ondernemers een bijdrage gaan leveren aan het verfraaien van het landschap.

In 2021 werden we eigenaar van maar liefst drie historische molens. Hiermee geven we invulling aan onze ambitie om ook als erfgoedorganisatie meer vastgoed in handen te hebben teneinde dit duurzaam voor de samenleving te behouden.

Voor onze eigen organisatie was het ook een spannend jaar. Het vrijwilligerswerk, toch één van de belangrijke kurken waar onze organisatie op drijft, lag grotendeels stil door corona. Tot verdriet van vrijwilligers en de natuur. Fijn was dat we aan het einde van het jaar de beperkingen konden opheffen. En door het toegenomen werk en vertrek van een aantal medewerkers konden we nieuwe werknemers begroeten. Op de vacatures kwamen heel veel reacties, een schril contract met andere bedrijven en organisaties die moeite hebben personeel te vinden. Niet alleen de hoeveelheid maar ook de kwaliteit van de sollicitanten was hoog. Landschap Overijssel is (langzaam) weer op sterkte.

Voor mij was het een eerste vol jaar als nieuwe directeur. Het was een jaar vol verwondering. In eerste instantie over de slechte toestand van de natuur en het landschap in onze provincie. Als buitenstaander had ik niet verwacht dat die effecten van ons gedrag zo zichtbaar zijn. Verwondering, maar dan positief, over de inzet van al die organisaties en individuen die willen werken aan dat biodiverser Overijssel. Die energie in de samenleving geeft hoop. Deze zal als inspiratie moeten dienen voor de grote groep mensen en bedrijven die, weliswaar van natuur houdt, maar nog weinig aan behoud doet. Samen aan de slag. Als Stichting Landschap Overijssel willen we de voorhoede vormen van een brede volksbeweging die Overijssel weer groener, mooier en gezonder wil maken.

Michael Sijbom
Directeur-bestuurder
Dalfsen, 2022

HOOFDSTUK 1

Foto: De Regge, Gonny Sleurink

1. Algemene informatie

1.1 Statutaire gegevens

De statutaire naam van de stichting is Stichting Landschap Overijssel (verder: Landschap Overijssel), gevestigd in Dalfsen.
De stichting heeft als doel:

1. Het beheer van natuur, landschap en cultureel erfgoed in Overijssel te stimuleren, te coördineren en te initiëren dan wel zelf activiteiten uit te voeren die leiden tot beheer, zorg, herstel, ontwikkeling en beleving daarvan;
2. Natuur- en landschapsschoon en cultureel erfgoed in Overijssel in eigendom en/of zakelijk genotsrecht te hebben, te verwerven en/of in beheer te nemen, alsmede te herstellen en, waar mogelijk, te scheppen, zowel ter wille van de natuur zelf als ten behoeve van het geestelijk welzijn van de mens dat daarmee verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn.

Onder natuur-, landschapsschoon en cultureel erfgoed wordt in dit verband verstaan alles wat tot de aantrekkelijkheid van een landschap bijdraagt. Daartoe worden mede gerekend - naast het aanwezige natuurschoon en in natuurwetenschappelijk en/of visueel landschappelijk opzicht belangrijke objecten - gebouwen en andere elementen van menselijke werkzaamheden, alsmede geologische, geomorfologische en biologische bijzonderheden, waarvan het behoud van algemeen belang kan worden geacht.

1.2 Verantwoordingsverklaring

De Raad van Toezicht van Landschap Overijssel onderschrijft de Code Goed Bestuur voor Goede Doelen en handelt overeenkomstig. In deze verantwoordingsverklaring leggen de directie en de Raad van Toezicht verantwoording af over drie algemeen geldende principes:

- Onderscheid de functies toezicht houden, besturen en uitvoeren;
- Optimaliseer de effectiviteit en efficiency van bestedingen;
- Optimaliseer de omgang met belanghebbenden.

1.3 Functies toezicht houden, besturen en uitvoeren

De Raad van Toezicht

Belangrijke taken van de Raad van Toezicht zijn:

- Het houden van toezicht op het functioneren van de directie / het bestuur van de stichtingen, op de uitvoering van de strategie en het beleid, het beheren van het vermogen van de stichting, het personeelsbeheer en de organisatie.
- Het benoemen, vaststellen, beoordelen en ontslaan van de directeur(en) van de stichting, alsmede het vaststellen van hun arbeidsvoorwaarden.
- Het vaststellen van een (directie)reglement betreffende de delegatie van verdere bevoegdheden.
- Het vaststellen van de strategie, het korte termijnbeleid, het meerjarenbeleid en het langetermijnbeleid van de stichting.
- Het vaststellen van de begroting en de jaarrekening van de stichtingen.
- Het goedkeuren van aankopen van grond en gebouwen.
- Het aanstellen van een accountant die jaarlijks de jaarrekening van de stichting controleert.
- Het benoemen van leden voor de Auditcommissie.
- Het benoemen van een Remuneratiecommissie.
- Het vaststellen van een Governance-code.

De Raad van Toezicht oefent het toezicht uit op basis van schriftelijke stukken, die periodiek (gedurende het verslagjaar zesmaal) in de vergaderingen worden besproken in aanwezigheid van de directie / het bestuur. Het beleid van de stichting is gericht op een zo breed en optimaal mogelijk samengestelde Raad van Toezicht, als afspiegeling van de Overijsselse samenleving. Hiermee worden opvattingen over natuur, landschap, het landelijk gebied en de publieke opinie vertegenwoordigd en wordt voeling gehouden met wat er maatschappelijk leeft.
De Raad van Toezicht bestaat uit tenminste zes leden. Leden van de Raad van Toezicht worden benoemd voor een periode van vier jaar volgens een opgesteld rooster van aftreden. Na periodiek aftreden is een lid van de Raad van Toezicht

eenmaal direct herbenoembaar. In bijzondere omstandigheden kan beargumenteerd en unaniem besloten worden dat een lid herbenoemd kan worden voor nog één extra periode.

Commissies

De Raad van Toezicht benoemt een Remuneratiecommissie. De leden worden benoemd uit de leden van de Raad van Toezicht. Belangrijke taak van de Remuneratiecommissie is het toepassen van de Governance-code. De commissie is verantwoordelijk voor de werkzaamheden betreffende het benoemen van leden van de Raad, het benoemen van de directeur/bestuurder, het evalueren van diens functioneren en het voorbereiden van de arbeidsvoorwaarden van de directeur.
De Raad van Toezicht benoemt een Financiële Auditcommissie. De leden hiervan worden benoemd uit of buiten de leden van de Raad van Toezicht, met dien verstande dat de meerderheid van de leden van de Auditcommissie ook zitting moet hebben in de Raad van Toezicht. Belangrijke taak van de commissie is het houden van toezicht op de financiële gang van zaken binnen de stichting in het algemeen. De werkwijze van de commissie is vastgelegd in een reglement, dat is vastgesteld door de Raad van Toezicht.

Bestuur en toezicht

De directie heeft tot taak het besturen van de stichting in de meest ruime zin, dit met inachtneming van de bevoegdheden van de Raad van Toezicht die statutair zijn bepaald.
Deze bepalingen waarborgen het onderscheid tussen besturen en het houden van toezicht.

Verantwoordelijkheid bestuur

De directie heeft de eindverantwoordelijkheid voor de strategische ontwikkeling, de dagelijkse leiding en de uitvoering van programma's en activiteiten. De directie wordt bij de uitoefening van haar werkzaamheden ondersteund door een managementteam, personeelsleden en vrijwilligers.

Functioneren

Het functioneren van alle medewerkers wordt jaarlijks geëvalueerd door leidinggevenden conform de gehanteerde beoordelingssystematiek. Het functioneren van de directeur wordt jaarlijks geëvalueerd door de Raad van Toezicht.

Effectiviteit en efficiency van bestedingen

Door het vaststellen van het meerjarenbeleidsplan en de daaruit voortvloeiende jaarplannen en jaarbegroting houdt de Raad van Toezicht het toezicht op de ontwikkeling van de statutair vastgestelde doelstellingen van Landschap Overijssel. In het meerjarenbeleidsplan zijn richtinggevende doelstellingen geformuleerd. In de begroting wordt het meerjarenbeleidsplan via programma's omgezet naar concrete jaardoelstellingen. Deze jaardoelstellingen zijn de basis van het individuele jaarplan dat door elke medewerker wordt opgesteld en dat onderdeel uitmaakt van de beoordelingscyclus.
Eind 2020 zijn de nieuwe programma's vastgesteld door de Raad. Deze hebben een looptijd van vier jaar.
Het monitoren en evalueren van de uitvoering van activiteiten vindt plaats door een beoordeling van tussentijdse trimesterrapportages en het jaarverslag door de directie en de Raad van Toezicht.
Het managementteam volgt en evalueert de uitvoering van activiteiten met behulp van rapportages per programma, projectrapportages, de beoordelingscyclus en de persoonlijke jaarplangesprekken met de medewerkers, en de voortgangsbespreking tijdens werkoverleggen.

Omgang met Overijsselaren

Als Overijsselse organisatie willen we nauw verbonden zijn met de Overijsselse samenleving. Landschap Overijssel streeft naar een goede samenwerking met alle belanghebbenden, die zijn onder te verdelen in medewerkers en vrijwilligers, donateurs, agrarisch ondernemers, bedrijven, particulieren, overheden, natuur- en milieuorganisaties en andere betrokkenen. Kortom, iedereen die een 'belang' heeft bij een mooi en gezond landschap: omdat we genieten van cultuurhistorie of ecologie, of vanuit een economisch motief zoals agrariërs of recreatiebedrijven, of vanuit een belevings- of gezondheidsmotief. We hebben allemaal profijt van een sterk landschap. We maken onderdeel uit van het landschap en dat geeft ons een zorgplicht. Door samen te werken met al die belanghebbenden

versterken we het landschap in Overijssel en bewerkstelligen en vergroten we de betrokkenheid van mensen. We werken al veel samen met allerlei organisaties, bedrijven en overheden. Vrijwilligers zijn een factor van belang in het landschap. En we proberen het 'algemene publiek' te betrekken door onze communicatie.

We proberen mensen te motiveren en te enthousiasmeren om van een - misschien toevallige - eenmalige betrokkenheid bij landschap, uiteindelijk langdurig betrokken te raken. We willen mensen graag een handelingsperspectief bieden voor hetgeen zij kunnen doen voor het Overijsselse landschap. Onze ambitie is om van een belevenis een betekenis te maken. Tenslotte wensen wij het beheer en de bescherming van het landschap te delen met iedereen die er woont, werkt of gebruik van maakt.
Landschap Overijssel beschikt over een vastgelegde procedure om eventuele klachten correct af te handelen.

Samenstelling directie

Sinds 1 januari 2021 wordt de directie van Landschap Overijssel gevormd door mr. drs. M. (Michael) Sijbom.

Samenstelling Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht van Landschap Overijssel heeft per 31-12-2021 de volgende leden:

- Dhr. A.H. (Anne) Flierman (voorzitter) (Remuneratiecommissie)
- Dhr. J.G. (Han) Leemhuis (Financiële Auditcommissie)
- Dhr. H.M. (Martijn) Korte (Remuneratiecommissie)
- Dhr. J. (Jannes) Janssen (Financiële Auditcommissie)
- Dhr. J.E.F. (Jos) Harmelink (Financiële Auditcommissie)
- Mw. K.M. (Karin) Leferink (Remuneratiecommissie)

Mutaties Raad van Toezicht 2021

De Raad heeft in haar vergadering van 23 september 2021 de heer H.M. (Martijn) Korte herbenoemd voor een tweede zittingstermijn van vier jaren.

Relevante functies van de leden van de Raad van Toezicht:

A.H. Flierman

Functie: geen

Nevenfuncties:

- Voorzitter Raad van Toezicht Koninklijke Visio
- Lid Raad van Toezicht Nuffic (tot 31-12-2021)
- Lid Raad van Toezicht LandschappenNL
- Voorzitter raad van Toezicht Hogeschool Windesheim (vanaf 01-01-2022)

J.G. Leemhuis

Functie:

- Investmentmanager Wadinko N.V.

Nevenfuncties:

- Bestuurslid IKT West Twente
- Voorzitter Raad van Commissarissen Stichting Larcom Leerwerkbedrijf
- Lid Raad van Advies Van Dam Installatiegroep

H.M. Korte

Functie:

- Zelfstandig Project- en procesmanager Ruimtelijke Ontwikkelingen, Korte RO Advies

Nevenfuncties:

- Bestuurslid Hedwig Carolina Stichting

J. Janssen

Functie:

- Jannes Janssen Advies

Nevenfuncties:

- Voorzitter Maatschappelijke AdviesRaad (MAR) Staatsbosbeheer Overijssel
- Voorzitter Raad van Toezicht Stichting InBeeld te Hardenberg
- Voorzitter Gebiedscoöperatie gemeente Hardenberg

J.E.F. Harmelink

Functie:
- Arbeidsdeskundige UWV
- Associate Partner Transitium Groep

Nevenfuncties:
- Voorzitter RvT Kringloopbedrijf De Beurs Oldenzaal
- Gemeenteraadslid gemeente Tubbergen (vanaf september 2021 – maart 2022)

K.M Leferink

Functie:
- Raad van Bestuur Woonzorgconcern IJsselheem

Nevenfuncties:
- Hoofddocent bij Bestuurdersleergang Perspectiefrijk besturen bij De Baak

De verdeling man-vrouw binnen de Raad van Toezicht is 83,4%-16,6%. Gestreefd wordt naar een gelijke verhouding, maar aangeboden expertise is bij selectie leidend.

HOOFDSTUK 2

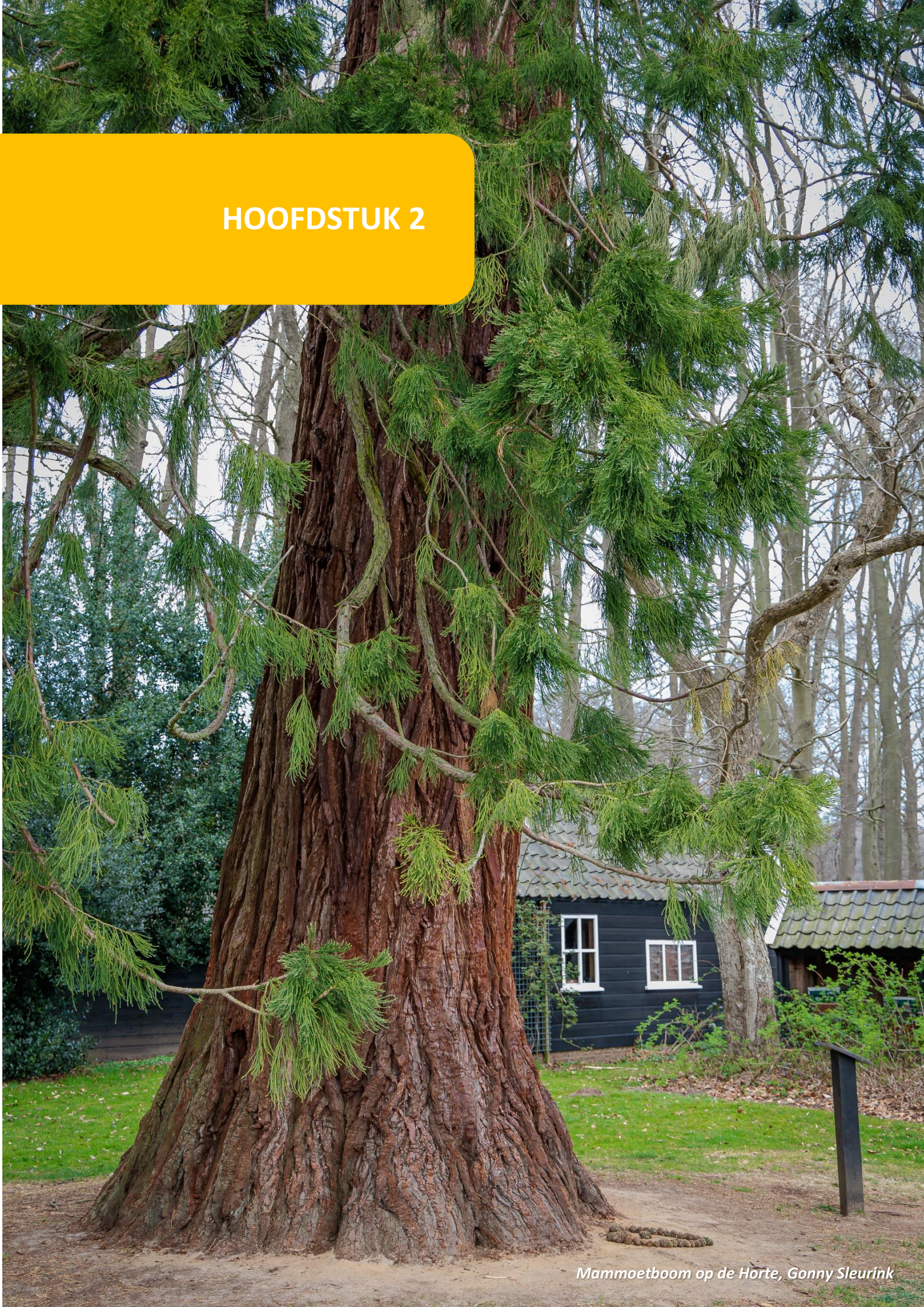

Mammoetboom op de Horte, Gonny Sleurink

2. Informatie over de activiteiten

2.1 Algemeen

Landschap Overijssel werkt programmatisch. In de volgende paragrafen staan de programma's toegelicht. Om de doelstellingen te bereiken, vervult Landschap Overijssel verschillende rollen:

Afhankelijk van de activiteit en de opgave vervullen we één of meerdere van deze rollen. Daarbij zoeken we een balans waarin het nemen van verantwoordelijkheid voor het landschap en het ondersteunen van anderen die op hun beurt verantwoordelijkheid voor het landschap van Overijssel nemen, centraal staan.

De activiteiten van landschap Overijssel zijn op hoofdlijnen te typeren als:

- beheren van eigen terreinen en gebouwen;
- verwerven van eigen terreinen en gebouwen;
- ontwikkelen van eigen terreinen en gebouwen;
- adviseren en stimuleren van andere grondeigenaren;
- stimuleren en ondersteunen van inwoners/vrijwilligers om ook aan de slag te gaan voor natuur en landschap;
- betrekken van inwoners en bedrijfsleven om hen bewust van te maken van de landschapswaarden en ons werk;
- agenderen van opgaven op het gebied van natuur en landschap bij overheden, burgers en bedrijfsleven.

De volgende paragrafen geven een schets van enkele bijzondere programma's van Landschap Overijssel in 2021.

2.2 Terrein en Gebouwenbeheer

Het programma "Terrein- en Gebouwenbeheer' draagt bij aan het beheer en de versterking van hoogwaardige natuur, erfgoed en gebouwen in een betrokken maatschappij.

Beheer van onze terreinen

Begin 2021 beheerden wij 5.935 hectare. Eind 2021 is dit behoorlijk uitgebreid, met name als gevolg van de verwervingen in de Ruilverkaveling Staphorst. Ons te beheren areaal groeide met circa 100 hectare tot 6.030 hectare. Door de verwervingen ontstaan effectievere beheermogelijkheden die bijdragen aan de versterking van robuuste natuur. Een deel van deze ruim 6.000 hectare, beheren wij voor derden, maar het merendeel is daadwerkelijk in eigendom bij Landschap Overijssel. Bos, grasland en heide- en veenlandschappen hebben het grootste aandeel in de beheerde oppervlakte. Ook op het vlak van gebouwen hebben we een aantal verwervingen gedaan. Zo hebben we drie Rijksmonumentale molens overgenomen van de gemeente Tubbergen en Dinkelland.

Afgelopen jaar hebben wij ruim 1.600 hectare verpacht aan 165 agrarische bedrijven. Wij streven daarbij naar een langjarige samenwerking.

Na drie droge jaren, was het eindelijk een wat natter jaar. De natuur reageerde er direct op. Dat betekent echter ook dat, door de natte terreinomstandig-heden, we het beheer niet altijd op het gewenste moment of de gewenste wijze hebben kunnen uitvoeren. Dat gebeurt in nauw overleg met de ecologen, zodat de natuur hier geen hinder van ondervindt. Dit jaar zijn ook de gevolgen van de jarenlange droogte zichtbaar. Met name oude bomen en naaldboompercelen hebben hier veel last van gehad. Vanwege de veiligheid in onze bossen, hebben we deze bomen her en der moeten verwijderen. In onze terreinen, bijvoorbeeld Lonnekerberg, 't Holthuis en Smalenbroek hebben we inrichtingsmaatregelen genomen om de droogte te bestrijden. Met name het verondiepen van watergangen heeft naar verwachting een aanzienlijk positief effect.
In 2021 zijn wij door een externe, onafhankelijke auditor beoordeeld op ons natuurbeheer. Dit heeft

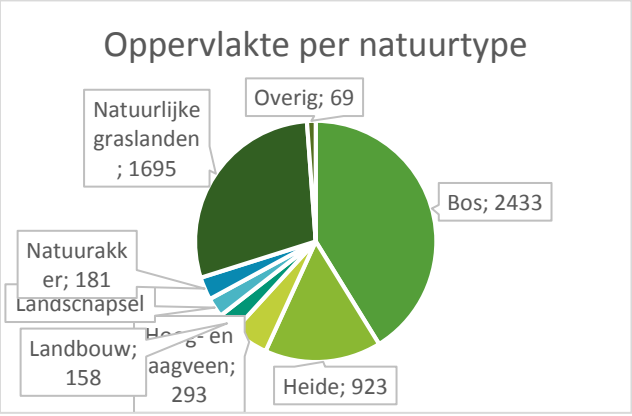

geleid tot een hercertificering voor de SNL, voor een periode van 4 jaar. De auditor was met name onder de indruk van onze planning, verslaglegging en navolgbaarheid van de werkzaamheden. Wij leggen e.e.a. vast in het programma CMSi.

De effecten van de corona-pandemie zijn nog steeds merkbaar in de terreinen. Het is er nog steeds druk, al leidt het tot minder issues dan het haar hiervoor. Mensen zijn er toch iets meer aan gewend? We zagen ook veel publiek dat onze natuurterreinen doorgaans niet weet te vinden. Dat vinden wij heel waardevol. De keerzijde was een toename van zwerfvuil, vandalisme en foutparkeerders.

Om de financiële reserves aan te zuiveren voor investeringen die bij onze doelstellingen of verdienmodellen passen, is in 2019 besloten tot vervreemding van eigendommen. Het betreft eigendommen die niet direct bijdragen aan onze doelstelling of waarbij de vervreemding ons in een positie brengt dat we op een andere plek meerwaarde voor de natuur kunnen realiseren. In 2021 is een klein areaal vervreemd. Naast gronden worden ook gebouwen die we in eigendom hebben, verpacht of verhuurd. Een deel van die gebouwen wordt gebruikt door onze eigen organisatie. Aan deze gebouwen is, conform de vastgestelde meerjarenplanning, onderhoud uitgevoerd.

Toezicht

Toezicht is een belangrijke factor bij het beschermen van belangrijke flora en fauna, bijvoorbeeld tijdens de broedtijd. Ook bij het begeleiden van publiek is toezicht wenselijk.
In 2021 is de drukte in onze terreinen nog steeds aanzienlijk, wat soms ook leidt tot ongewenste situaties. Dat vergt continue aandacht, ook omdat het soms tot gevaarlijke situaties voor onze mensen leidt. Helaas wordt het toezicht in onze terreinen nog steeds niet financieel ondersteund door de overheid en zijn we genoodzaakt keuzes te maken. Mede omdat onze BOA's vaak alleen in het veld aanwezig zijn, is toestemming verkregen voor het dragen van bewapening, in de vorm van handboeien, pepperspray en wapenstok.

Erfgoed en Cultuurhistorie

Landschap Overijssel zet zich niet alleen in voor natuurbeheer, maar ook voor behoud van erfgoed dat het landschap betekenis geeft. Om erfgoed en cultuurhistorie op onze eigen terreinen te beschermen, heeft Landschap Overijssel een Erfgoedvisie ontwikkeld.
In de herziening van de beheerplannen die we voor de verschillende terreinen hebben, heeft erfgoed een nadrukkelijke rol gekregen. Deze beheerplannen geven een afgewogen inzicht in het beheer en de doorontwikkeling van deze terreinen.
Een geslaagd project is het herstel van de spiegelvijver op Landgoed Soeslo. Hier is een dichtgegroeide vijver weer hersteld, met een aanzienlijk visueel resultaat. Landschap Overijssel heeft acht landgoederen in beheer die in eigendom zijn geweest van een Twentse textielfabrikant. De landschapsparken zijn in dezelfde periode aangelegd en kennen nu dezelfde problemen, zoals droogte en bomensterfte.

2.3 Landschapsbeheer

Het programma landschapsbeheer richt zich op de versterking en het beheer van het landschappelijk systeem (abiotiek, ecologie, cultuurhistorie) in samenwerking met betrokken burgers en grondeigenaren.

Voor de Stichting Groene en Blauwe Diensten Overijssel verzorgt Landschap Overijssel de backoffice. Het gaat voor de Stichting Groene en Blauwe Diensten om ruim 1.850 contractanten die langjarige contracten hebben (20-30 jaar). Hiermee zijn onder andere 985 kilometer houtwallen, 500 poelen, 3.100 knotbomen en ook enkele grafheuvels onder langjarig beheer. De uitvoering van de contracten worden gecontroleerd, contractanten

worden ondersteund met kennis en we zorgen voor de administratie en uitbetalingen. Het afsluiten van nieuwe contracten is op dit moment minimaal, omdat er geen grote budgetten zijn voor nieuwe contracten. We zoeken met de Stichting Groene en Blauwe Diensten Overijssel naar nieuwe mogelijkheden om in de toekomst meer nieuwe contracten af te sluiten. Ons project rondom het Boetelerveld waarin we houtwallen en –singels aanleggen is wat ons betreft een goed voorbeeld. Met compensatiemiddelen van Rijkswaterstaat zijn we in deze omgeving gestart om 3,4 ha aan te leggen, waarbij we de aanplant, afwaardering van de grond en langjarige beheer kunnen vergoeden. De animo is groot en we zien dus mogelijkheden om dit op te schalen. In 2022 zetten we hier dan ook op in.

Met de provincie Overijssel werken we aan 'Streekeigen Landschapsbeheer'. We zorgen voor landschapscoördinatie. Dit betekent dat we geïnteresseerde grondeigenaren en burgers op weg helpen om te komen tot daadwerkelijke versterking van het landschap. We ondersteunen ze met advies en koppelen ze aan mogelijke financieringsmogelijkheden. Eén van deze mogelijkheden is de subsidie van de provincie voor langjarig beheer. Initiatieven kunnen hiervoor met subsidie een bidbook maken en op basis hiervan een bijdrage van de provincie ontvangen voor langjarig beheer. Deze aanpak hebben we in 2021 geëvalueerd. De conclusie is dat het instrument van een 'bidbook' voor veel initiatieven, vooral bestaand uit vrijwilligers, een te grote stap is. Daarom zijn er nu in overleg met de provincie nieuwe modules ontwikkeld die laagdrempeliger zijn en dat maakt dat initiatieven makkelijker over kunnen gaan tot actie. Deze modules gaan in 2022 in werking.

2.4 Natuur en Landschapsbeleving

In dit programma stimuleren we mogelijkheden voor mensen om natuur en landschap te beleven in onze provincie. Door corona hebben we helaas veel minder excursies kunnen organiseren. Onze bezoekerscentra zijn een lange periode gesloten geweest. Ook hebben we maar een beperkt aantal evenementen georganiseerd. We hebben wel een aantal nieuw soort evenementen kunnen organiseren. Bijvoorbeeld het locatietheater Vreemde Vogels dat in augustus voorstellingen heeft gegeven op ons landgoed De Horte. De komende jaren verwachten we meer van dit soort evenementen.
In 2021 hebben we ook onze belevingsvisie afgerond. In deze visie benoemen we beleving natuur en landschap als een belangrijke basis voor bewoners en bezoekers van Overijssel, maar we hebben ook de ambitie opgenomen dat we mensen graag een handelingsperspectief willen geven om zelf aan de slag te gaan met natuur en landschap. Dit kan heel divers zijn: groen stemmen, donateur of vrijwilliger worden, afval opruimen of nestkasten ophangen in je eigen woonomgeving, et cetera.

In de belevingsvisie hebben we ook het concept 'Buitenlokalen' gelanceerd. Onze ambitie is om op meerdere plekken in Overijssel, en waar mogelijk samen met ondernemers, mensen te verleiden om het landschap te beleven. De komende jaren willen we dit concept verder uitrollen.

Onze wandel- en fietsapp ('Wandelen in Overijssel' en 'Fietsen in Overijssel') waren wederom populair in 2021 met maar liefst 800.000 downloads. Dat betekent dat deze apps al meer dan 2.000.000 keer gedownload zijn. Met name het Hilligenpad was populair. Dit is een langeafstandswandeling door Twente langs religieus erfgoed in het landschap. Het speelt in op de trend van meditatie en bezinning, en het vieren van het landschap.

2.5 Vrijwilligers

Het vrijwilligerswerk heeft helaas ook last gehad van de corona-pandemie. Onze diverse vrijwilligers (bijvoorbeeld zagers, monitoring, gidsen, molenaars, gastvrouwen en –heren) zijn niet altijd actief geweest vanwege de beperkingen. Gelukkig is het meeste vrijwilligerswerk buiten en zijn veel vrijwilligers toch nog in kleine groepen aan de slag geweest. Uiteindelijk zijn er wel ca. 40.000 vrijwilligersuren gemaakt in 2021. Dit vertegenwoordigt een waarde van rond de EUR 2.000.000.

De jaarlijkse Natuurwerkdag in het najaar was weer een groot succes. Ruim 1.700 mensen hebben hun handen uit de mouwen gestoken en bij hen in de buurt geholpen om het landschap te onderhouden. Speciale aandacht was er dit jaar voor jongeren. Op diverse locaties waren werkzaamheden en goede begeleiding georganiseerd om deze groep te kunnen laten werken in het landschap.

Door corona was het lastig om fysiek cursussen te geven. De meeste zijn niet doorgegaan en een aantal hebben we kunnen omzetten naar een digitale variant. De ervaringen hiermee waren positief, omdat het een laagdrempelige manier van cursussen geven is. Natuurlijk heeft het ook een keerzijde: het is afstandelijk en het is niet mogelijk om gezamenlijk vaardigheden in het veld te trainen (bijvoorbeeld technieken voor snoeien of maaien met de zeis).

In het groen vrijwilligerswerk werken we al jarenlang samen met Natuur en Milieu Overijssel. De laatste jaren zijn ook andere organisaties hierbij betrokken zoals het Instituut voor natuureducatie (IVN) en Stichting IJssellandschap. Via het gezamenlijke platform Groenbezig (zie www.groenbezig.nl) zetten we gezamenlijk in op werving en binding van vrijwilligers. We gaan de komende jaren ook verkennen hoe we door de samenwerking meer impact kunnen hebben. We denken in ieder geval aan samenwerking op gebied van cursussen. In 2021 is met deze organisaties en de provincie Overijssel ook het Groenbezig Festival georganiseerd voor alle diverse groene vrijwilligers in Overijssel. Dit was een succes en dit gaan we ook het komende jaar weer organiseren.

2.6 Lobby en beïnvloeding

In dit ontwikkelprogramma vallen onze activiteiten die zijn gericht om organisaties en mensen te verleiden, stimuleren en interesseren om het goede te doen voor natuur en landschap. In 2021 waren er veel dossiers die onze aandacht hebben gevraagd. Natura 2000, de bossenstrategie, de Regionale Energiestrategieën, Zoetwatervoorziening Oost Nederland, de discussie rondom drinkwatervoorzieningen en waterbeschikbaarheid en het programma Natuur en stikstof zijn belangrijke dossiers voor ons. Ook voor ontwikkelingen in een aantal specifieke locaties zetten we ons actief in. We zetten ons in om de juiste ontwikkelingen op de oude vliegbasis Twente te krijgen. De illegale demping van sloten met hun specifieke flora in Staphorst heeft onze aandacht. Het illegaal motorcrossen in onze natuurterreinen, wat vooral ernstige vormen aanneemt in de gemeente Tubbergen. En zeer recentelijk ook de nieuwe plannen voor goederenlijn de Noordtak.
We worden door de provincie ingehuurd om een bijdrage te leveren aan de Gebiedsgerichte Aanpak. Dit hebben we gedaan in West Twente en doen we nog steeds in Salland. We leveren inzet voor de gebiedsteams die actief zijn. Daarnaast nemen we ook deel aan de ambtelijke en bestuurlijke gebiedstafels in diverse gebieden.

2.7 Kennis en Kunde

In dit programma willen we door te investeren in het vergaren en delen van kennis en kunde bijdragen aan natuur en landschap. In 2021 hebben we in het programma een aantal mooie projecten afgerond en opgezet. Relatief veel projecten zijn gericht op erfgoed. We merken dat het delen van het verhaal van het landschap en de historie van de streek mensen bindt aan hun landschap.

Via de subsidie ‘Verhaal van Overijssel’ van de provincie voeren we diverse projecten uit. Een project dat voorgaande jaren al was opgestart, was gericht op immaterieel en aardkundig erfgoed. Hierin hebben we onder andere meerdere koffers gemaakt waar alle gangbare bodemsoorten van Overijssel en hun verhaal daadwerkelijk in zitten. Mensen kunnen dit dan daadwerkelijk ter hand nemen. In 2021 hebben we ook veel gedaan voor het nieuwe Nationale Park Sallandse Heuvelrug & Twents Reggedal. Voor het nieuwe park hebben we de onderlegger geschreven: een landschapsbiografie. Die beschrijft het verhaal van 16 bergen, een rivier, 32 dorpslandschappen, 60.000 hectare grond en 140.000 inwoners die gezamenlijk het landschap vormen. Deze landschapsbiografie vormt de onderlegger voor de nieuwe plannen van dit park, waaronder een landschapsstrategie en

diverse projecten. Maar het belangrijkste is dat burgers, boeren, ondernemers, gemeenteraadsleden door de biografie trots worden op hun gebied.

Landschap Overijssel bezit diverse landgoederen die oorspronkelijk zijn ontwikkeld door diverse ondernemers uit de textielwereld. Elk landgoed had zijn eigen gedachte en stijl. Met het project Landgoederen van Textiel hebben we de oorspronkelijke ontwerpen en gedachten van deze landgoederen weer in kaart gebracht en proberen we onderdelen van de oorspronkelijke gedachten te herstellen in de huidige tijd.

Met de gemeenten Wierden en Hof van Twente hebben we een goede samenwerking. In beide gemeenten lopen initiatieven voor het landschap, die we ondersteunen met advies en begeleiding. Beide gemeenten hebben ons hiervoor ingehuurd. In Wierden ondersteunen we gebiedscoöperatie Notter-Zuna met advies en coördineren we werkzaamheden van de werkploeg met mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt van Baanbrekend Landschap. In de gemeente Hof van Twente ondersteunen we de coöperatie Markelokaal en stichting Hofvogels.

2.8 Uitvoering

Uitvoering is ons meest zichtbare programma. In dit programma voeren we namelijk de projecten uit, die we in de voorliggende periodes hebben ontwikkeld. De doelstelling van deze projecten is altijd gelijk (versterking van natuur en landschap), maar de omvang en uitvoeringswijze zijn immer anders. Een mooi voorbeeld van een klein, maar impactvol project is de uitgifte van zaaigoed, wat door de gehele provincie blije deelnemers oplevert, die genieten van de bloemenpracht die dit oplevert.

Maar ook grote projecten kunnen snel resultaat opleveren, zoals het project Kwaliteitsimpuls Regge Notter-Zuna, waar langs een stuk Regge verbeteringsmaatregelen zijn uitgevoerd. Ook de aanplant van het Voedselbos bij Hof Espelo, wat we samen met onze partners konden doen, heeft een direct effect. Al moeten we nog wel even wachten op de eerste oogst. 2021 was ook het jaar waarin we samen met Provincie en Waterschap Drents Overijsselse Delta het project Vledders en Leijer Hooilanden uitgevoerd hebben. Hier is door waterhuishoudkundige maatregelen en plagwerk, een robuust natuurgebied ontstaan, met de potentie van een doorstroommoeras. We volgen de ontwikkeling van de natuurwaarden in dit terrein op de voet.

Sommige grote projecten leveren pas later resultaat op. Onze anti-verdrogingsmaatregelen bijvoorbeeld: dat kost tijd om het effect ervan te zien. Dit effect is echter wel duurzaam en langjarig.

2.9 Vernieuwing

Vernieuwing is een ondersteunend programma dat bijdraagt aan onze doelstellingen door kennisontwikkeling, agendering en visievorming op organisatieniveau. Door de coronapandemie en onderbemensing van de organisatie heeft een aantal projecten vertraging opgelopen. Vooral projecten met discussies in groepsverband die niet via online-applicaties gevoerd konden worden, stagneerden. Een belangrijk project in dit programma was het opstellen van de Natuurvisie. Met dit interne document geven we de gewenste koers van de natuur in Overijssel en onze terreinen weer. Dit jaar is ook het project "Land van waarde" afgerond, waarin we succesvol hebben gezocht naar verdienmodellen voor agrariërs, op basis van natuurinclusiviteit. Met het project "Landschap met perspectief' ontwikkelen we een propositie waar dit een vervolg op is. We herstellen het landschap, dat tegelijkertijd dienst doet als aanvullende inkomstenbron voor de boeren. Bovendien krijgt "Land van Waarde' een vervolg in het project "Salland loont". Het Landgoedplan Beerze kon, net als vorig jaar, niet worden opgepakt, als gevolg van de onderbemensing van onze organisatie.

2.10 Natura 2000

In Nederland neemt de variatie aan planten en dieren al decennialang drastisch af. Wanneer soorten verdwijnen, loopt ons ecosysteem schade op. Landschap Overijssel beheert negen Natura

2000-gebieden die vanwege hun soortenrijkdom zo bijzonder zijn, dat we vanuit Europa de verplichting (en de kans!) krijgen ze extra te beschermen. In 2021 zijn we weer een stap verder gekomen in deze gebieden.

Dit is zonder meer een jaar geweest dat in het teken stond van uitvoering. In een groot aantal van onze terreinen zijn de zogenaamde “interne maatregelen” uitgevoerd. Nadat vorig jaar voor de Bergvennen en Brecklenkampse Veld het inrichtingsplan is vastgesteld, zijn dit jaar de interne maatregelen deels uitgevoerd. Hier is naaldbos omgevormd naar boomheide, een open heidelandschap met solitaire bomen. In het gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht (deelgebied Langenholte) is de eerste fase van het inrichtingsplan uitgevoerd. Hiertoe is een oude slenk weer open gegraven om de inundatiefrequentie van het gebied te vergroten ten behoeve van Kievitsbloemen. In het Wierdense Veld zijn 155 lekken gedicht met leem. Dit voorkomt onwenselijke wegzijging van het water naar de ondergrond. Het Herstellend hoogveen in dit gebied profiteert hiervan. In het Boetelerveld, Beerze en de Lemelerberg loopt het ‘overgangsbeheer’ inmiddels goed. Voor het gebied Springendal en Dal van de Mosbeek heeft het Ontwerp-PIP ter inzage gelegen. De gesprekken over GebiedsGerichte Aanpak Stikstof (GGA) lopen inmiddels een tijd. In zes verschillende regio’s is er veel werk uitgevoerd om een scherp beeld te krijgen van de situatie en mogelijke oplossingsrichtingen. Uit de gesprekken blijkt dat de noodzaak tot daling van de stikstofdepositie inmiddels breed duidelijk is. De wijze waarop dit moet gebeuren, leidt nog tot veel discussie.

2.11 Communicatie

Als Landschap Overijssel zijn we steeds volop in gesprek met onze omgeving. In de tijd van corona was dat niet anders, alleen de wijze waarop we communiceerden, verschilt ten opzichte van de voorgaande jaren. In plaats van fysiek vonden in 2021 veel bijeenkomsten online plaats. Ook zagen we opnieuw een forse groei van volgers op onze social media-kanalen.

Online bijeenkomsten

Door de coronacrisis hebben we geleerd om online bijeenkomsten te organiseren. Zo waren er online vrijwilligersavonden, organiseerden we online cursussen, lezingen en een online inspiratiebijeenkomst over de betrokkenheid van inwoners bij het landschap. Alhoewel we elkaar in 2022 weer veel live kunnen ontmoeten, gaan we deze online bijeenkomsten ook in de toekomst inzetten. Het is een laagdrempelige manier om met mensen in contact te komen.

Handelingsperspectief

Binnen projecten met inwoners richten wij ons steeds meer op het individu. Wij moedigen mensen aan om zelf invulling te geven aan het handelingsperspectief voor het landschap. Een voorbeeld hiervan is het project Landschapscoördinatie, waarin we gericht in gesprek zijn met inwoners en gemeenten over de mogelijkheden tot langjarig landschapsbeheer. Met de verschillende uitkomsten kunnen de partijen in de verschillende gebieden zelf aan de slag en wij passen hier onze ondersteuning op aan.

Dezelfde aanpak hebben we bij het project Land van Waarde waar op individueel niveau wordt gekeken naar de (bedrijfs)situatie van agrariërs. Aan de hand hiervan volgt een persoonlijk gesprek en wordt per bedrijf gekeken naar de mogelijkheden om een bijdrage te leveren aan de biodiversiteit. Dit levert naast begrip ook een concrete bijdrage aan het landschap op.

Online media

De toegenomen belangstelling van de samenleving voor natuur en landschap, blijkt wel uit de cijfers van onze social media-kanalen. Ook in 2021 hebben wij als organisatie nog meer ingezet op het delen van relevante content via Facebook, Instagram, LinkedIn en Twitter. Het structureel delen van nieuws, interessante weetjes, inspirerende voorbeelden en mooie beelden leverde goede resultaten op:

- een toename van het aantal volgers en ‘likes’ op alle kanalen van Landschap Overijssel;
- meer binding met ons publiek;
- onze content wordt steeds meer gedeeld binnen de eigen netwerken van volgers;
- een toename van het aantal beeldvrijwilligers.

Facebook: 9.457 volgers
Naast Instagram is Facebook ons belangrijkste middel in onze contentstrategie. We zijn direct in contact met ons publiek en het is een praktisch kanaal om volgers te bereiken, te informeren en tot actie aan te zetten. Opvallend in de interactie met Facebookvolgers is de kritische blik. Dit geeft ruimte voor dialoog. Op Facebook zagen we in 2021 een stijging van 12,5% volgers t.o.v. 2020. Er kwamen 1.100 nieuwe volgers bij en dat aantal blijft groeien. Het delen van een aaibare soort, zoals bijvoorbeeld een reekalf of een lammetje, inspirerende wandel- en fietsroutes en schitterende natuurfoto's leveren op dit kanaal het meest aantal 'likes' op.

Instagram: 2.464 volgers
De interactie op Instagram heeft vaak een zeer positieve lading en vooral de beelden staan centraal. Ook biedt het natuurfotografen (professioneel of vrijwillig) een digitaal podium om hun beelden onder de aandacht te brengen. Instagram heeft ook in 2021 opnieuw een groei laten zien van volgers: ruim 497 nieuwe volgers. Dit is 20% meer dan in 2020. Vooral mooie (macro) beelden van soorten en landschappen doen het op dit kanaal goed.

Twitter: 5.374 volgers
Het aantal volgers op Twitter kent een lichte stijging (2%) met 107 nieuwe volgers in een jaar tijd. In vergelijking met andere landschapsorganisaties, hebben we een stabiele en relatief grote achterban.

LinkedIn: 2.473 volgers
In 2021 hebben we dit middel nog actiever ingezet in onze communicatiestrategie. Onze bedrijfspagina op LinkedIn heeft een enorme groei doorgemaakt wat betreft onze volgers. Van 1.695 naar 2.473 volgers: een stijging van maar liefst 32%.

Website
De website www.landschapoverijssel.nl biedt onze achterban en geïnteresseerden een goede bron voor informatie over onze natuurgebieden, aanbod routes, activiteiten, projecten, onze organisatie, visie, missie en taken.

Kerngetallen
- Aantal paginaweergaven over 2021: 660.233, een daling van 4,5% t.o.v. 2020;
- Aantal unieke gebruikers: 205.757, een daling van 6% t.o.v. 2020;
- Gemiddelde tijd op een pagina is 1.51 minuten (dat is relatief lang), een stijging van 2% t.o.v. 2020.

Zoekgedrag
Het overgrote deel van onze websitebezoekers is op zoek naar routes in zijn algemeenheid of zoekt gericht naar een specifieke route. In 2021 wordt zelfs vaker gezocht naar onze routes dan naar de homepage. De gebieden staan op de derde plaats en dan met name de Lemelerberg, De Wheem (Balkbrug) en Hof Espelo (Enschede). De speelnatuur (Lemelerberg) staat op de vierde plek. In voorgaande jaren stonden activiteiten en cursussen veelal tussen de meest populaire pagina's. Logisch dat deze pagina's in coronatijd minder worden bezocht.

Donatiemogelijkheid
Nieuw op onze website was de pop-up met een directe donatiemogelijkheid op alle pagina's met routes. Dit heeft ons dit jaar ruim EUR 2.300 opgeleverd. We zien kansen om onze website in de toekomst nog gerichter in te richten op conversie. Al met al blijkt uit het websitebezoek dat natuur en landschap voor veel mensen een belangrijke rol speelden in 2021.

2.12 Fondsenwerving

Landschap Overijssel zet in op drie lijnen van fondsenwerving om bestaande inkomsten veilig te stellen en nieuwe inkomsten te realiseren:
- Donateurs en vrienden;
- Giften, (periodieke) schenkingen en nalatenschappen;
- Partners en particuliere fondsen.

In 2019 is door het team Fondsenwerving het fondsenwervingsbeleid herzien en vastgesteld. In 2020 en 2021 zijn we begonnen met de uitvoering

hiervan. Zo hebben wij onder andere maandelijks doneren mogelijk gemaakt voor donateurs.
Wij zijn alle gevers, groot en klein, bijzonder erkentelijk voor de (toegezegde) bijdragen die wij in 2021 hebben mogen ontvangen.

Donaties en giften

Nieuw op onze website was de pop-up met een directe donatiemogelijkheid op alle pagina's met routes. Dit heeft ons dit jaar zonder dat we daar verder actie op hebben gezet toch ruim EUR 2.300 opgeleverd. We zien kansen om onze website in de toekomst nog gerichter in te richten op conversie. Al met al blijkt uit het websitebezoek dat natuur en landschap voor veel mensen een belangrijke rol speelden in 2021.

Daarnaast mochten we in 2021 diverse giften ontvangen, zowel specifiek voor een doel als vrij besteedbaar. Men heeft alsnog onze kruidige kernen actie weten te vinden en royaal gegeven, ondanks dat de aandacht ervoor was gestopt. Ook is er aan een aantal specifieke terreinen gegeven, zoals de Regge.

Donateurs en vrienden

Via onze communicatiekanalen, contacten en bijeenkomsten werken wij actief aan het behoud en de groei van het aantal donateurs en vrienden. Bij activiteiten en evenementen zetten we promotieteams in. Met gedifferentieerde communicatie proberen we verschillende leefstijlen aan te spreken om donateur of vriend te worden. In 2021 gaven de donateurs gezamenlijk EUR 187.733.

Donateurs

In 2021 hebben wij een wervingsactie opgezet voor nieuwe donateurs. Dit hebben wij in samenwerking gedaan met andere Landschappen in het najaar van 2021. Samen met MailTraffic hebben we gericht mensen kunnen benaderen en dat leverde spectaculaire resultaten op. We hebben 561 nieuwe donateurs morgen verwelkomen. Tevens hebben wij het mogelijk gemaakt om maandelijks te doneren, waar veel gebruik van is gemaakt. Tot slot is het minimale donateursbedrag van € 20,00 naar € 24,00 per jaar gegaan voor nieuwe donateurs. Op 31 december 2021 telden wij 8.885 donateurs.

Bedrijfsvrienden

Per 01-01-2021 zijn de volgende bedrijven Bronzen Vriend van Landschap Overijssel geworden:

- Sweco
- More for Kids, Nijverdal (bouwen nieuwe locatie bij Eversberg)
- Aveco de Bondt Per 01-05-2021
- KWS Infra

De bijdrage van de vrienden was EUR 61.867. Door Covid beperkingen is er geen vriendenontbijt geweest. We merken echter dat bedrijven zich willen binden aan het Landschap in gift en ondersteuning. Ondanks de coronapandemie is ons aantal vrienden alsnog gegroeid van 45 naar 48.

Naast de standaard bedrijfsvriendschappen Brons, Zilver en Goud zijn we in 2021 samenwerkingen op maat aangegaan met de bedrijven Slimstock en Doop. Slimstock is per juli 2021 een overeenkomst voor onbepaalde tijd aangegaan voor een bedrag van EUR 30.000 per jaar. Het partnerschap wordt ingezet op bosaanplant. In 2021 heeft Slimstock ondersteuning geboden bij het planten van het Voedselbos bij Hof Espelo en hebben Young Professionals geholpen bij het beheer van het Boetelerveld.
Het bedrijf Doop uit Zwolle zet hun mensen voor een bedrag t.w.v. het Bronzen bedrijfsvriendschap in voor een online campagne voor een betere google-ranking van Landschap Overijssel.

De komende jaren willen we nog gerichter werken aan het werven van bedrijfsvrienden. We zien hier kansen voor groei.

Nalatenschappen

In 2020 zijn we begonnen ons nalatenschap beleid en strategie vorm te geven en dit hebben we in 2021 voorgezet. Hiermee willen wij onze positie als een goed doel waar je met een vertrouwd gevoel kan nalaten verstevigen. Het is moeilijk hier effect uit te meten, maar we merken dat we meer gevonden worden door mensen die mogelijk aan Landschap Overijssel willen nalaten.

Partners en particuliere fondsen

Landschap Overijssel ontving in 2021 bijdragen van onder andere provincie Overijssel, het Ministerie

van EZ/LNV en diverse gemeenten, LandschappenNL en De Groene Koepel.

In 2021 ontvingen wij van verschillende particuliere fondsen een (toezegging voor een) bijdrage voor de realisatie van projecten, onder andere van:
- Prins Bernhard Cultuurfonds
- Oranjefonds
- Hedwig Carolinafonds
- Stichting Van Tarel Bruins Fonds
- Ars Donandi Slijper Fonds
- A.A.M. Bijleveld Fonds

Nationale Postcode Loterij

De Nationale Postcode Loterij is al jaren een zeer belangrijke partner, zo ook in 2021. Om de goede samenwerking uit te dragen vermelden we in onze communicatiekanalen de samenwerking zoals in ons kwartaalmagazine, bij onze persberichten, in de jaarverslagen en op de website.
De bijdrage legt een essentiële basis in onze exploitatie aangezien de aanwending vrijwel ongeclausuleerd is. Hierdoor zijn deze middelen vrij besteedbaar en kunnen ze worden ingezet met een maximaal bereik voor onze doelstellingen. Hierdoor kan Landschap Overijssel zich telkens vernieuwend profileren in innovatieve projecten.

HOOFDSTUK 3

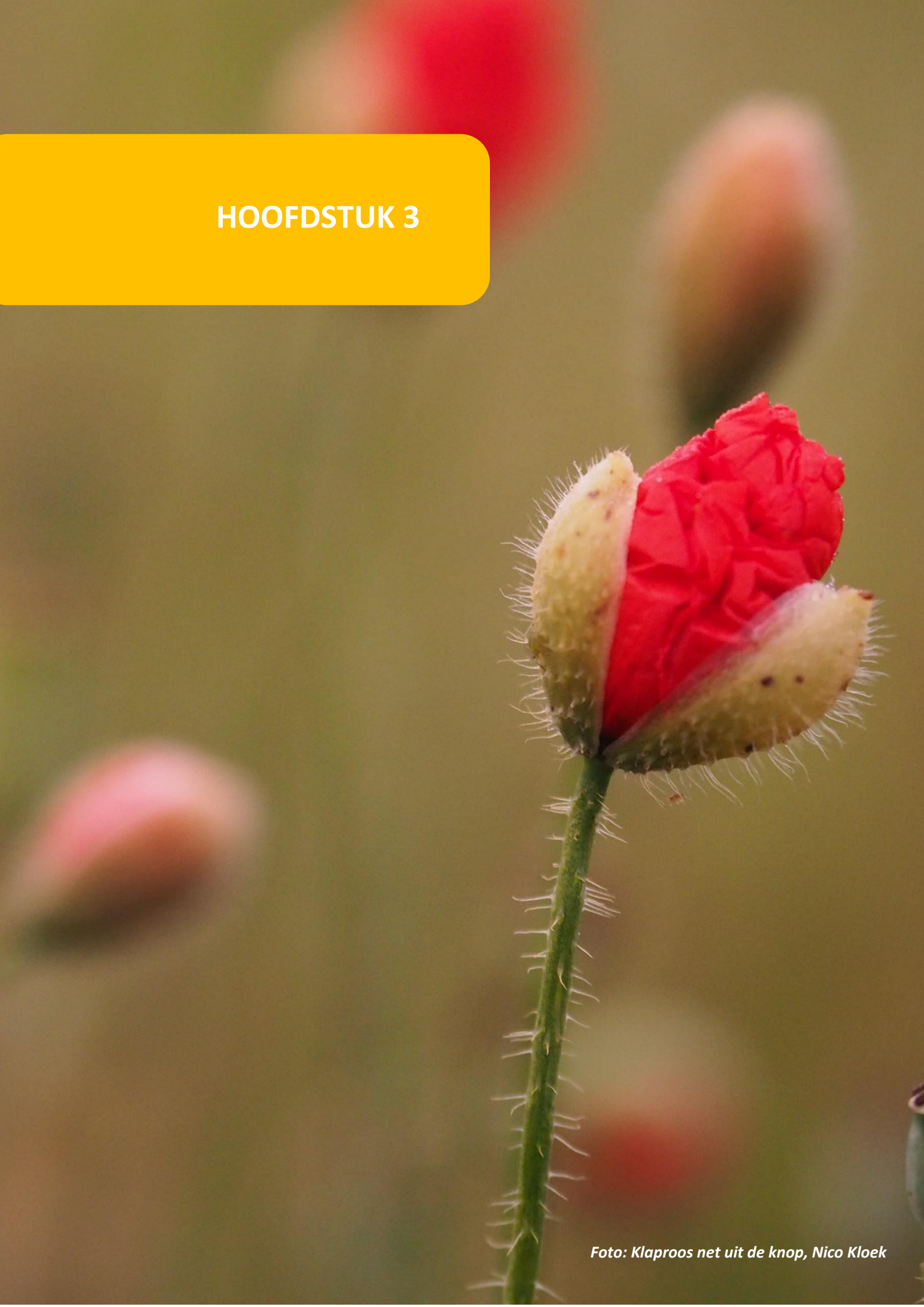

Foto: Klaproos net uit de knop, Nico Kloek

3. Organisatie

3.1 Organisatiestructuur

Landschap Overijssel staat onder leiding van de directeur-bestuurder. De directie bestaat uit één persoon. De Raad van Toezicht is belast met het houden van integraal toezicht op het beleid.
De dagelijkse aansturing van de organisatie gebeurt vanuit een managementteam waarin naast de directeur-bestuurder ook drie managers met eigen verantwoordelijkheden zitting hebben.

In 2020 hebben we gewerkt aan het formuleren van nieuwe programma's voor de periode 2021 - 2024. Op basis van de *Theory of Change* is door de organisatie een nieuwe programmastructuur geformuleerd.

De nieuwe programma indeling is als volgt:

Kerntaken

Terrein- en gebouwenbeheer	TGB
Landschapsbeheer	LSB
Beleving	NLB
Vrijwilligerswerk	VRW
Belangenbehartiging	BEL

Ondersteunende taken

Communicatie	COM
Fondsenwerving	FWV
Organisatie	ORG
Personeelszaken	PER

Ontwikkeltaken

Lobby & Beïnvloeding	LEB
Kennis en Kunde	KEK
Uitvoering	UIT
Vernieuwingen	VER
Natura 2000	N2K

3.2 Verslag van de directie

Begin 2021 begon Michael Sijbom als nieuwe directeur-bestuurder, een functie die vanaf eind 2019 tijdelijk ingevuld is door Eibert Jongsma. In 2021 bestond het managementteam naast de directeur-bestuurder uit twee managers met elk hun eigen werkvelden.

Het managementteam vergaderde in 2021 wekelijks. De MT-vergadering heeft als doel om besluiten te nemen en op strategisch niveau te discussiëren. Indien noodzakelijk schuiven de HR-functionaris en controller aan bij deze overleggen. De managers zijn verantwoordelijk voor het programmamanagement en bewaken de focus in het programma in aansluiting op de strategische doelstellingen van de organisatie en in samenspraak met de medewerkers die aan het programma werken. Bilateraal heeft de directeur-bestuurder daarnaast ook overleg met de managers, de HR-functionaris en de controller.

Het jaarplan 2021 vormde de basis voor de sturing en uitvoering van de activiteiten in 2021. De corona-pandemie bleef van grote invloed op het jaar: thuiswerken en het weer opstarten en toch weer stilleggen van onder andere vrijwilligerswerk en belevingsactiviteiten hadden invloed op specifieke programma's. Wel is, na de vacaturestop van 2020, overgegaan tot werving van medewerkers om zo weer meer slagkracht als organisatie te krijgen. Opvallend waren daarbij de vele sollicitanten, in weerwil van de landelijke trend.
De samenwerking met de ondernemingsraad (OR) is waardevol voor de directie. De ondernemingsraad had een opbouwende houding en heeft meegedacht over maatregelen om de werknemers zo goed mogelijk te ondersteunen in de coronaperiode. Ook is de OR intensief betrokken bij de vernieuwing van het HR-beleid. Die is in 2021 op stoom gekomen en zal in 2022 grotendeels worden afgerond.

LandschappenNL is de landelijke koepel van Landschap Overijssel. De directeur-bestuurder en

adjunct-directeur nemen deel aan het Directeuren Beraad en het Directeuren Rentmeesters Overleg van LandschappenNL. De koepel vervult ook de werkgeversrol in het Sociaal Overleg in het kader van de CAO.

In 2021 is net als in voorgaande jaren ingezet op goede samenwerkingsverbanden met andere partijen. Waar mogelijk willen we gezamenlijk optrekken en afstemmen met partners. Een nauwe samenwerking is er met andere groene organisaties in Overijssel: Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en Natuur en Milieu Overijssel. Maar ook met Overijssels Particulier Grondbezit zijn de contacten intensief en goed. We realiseren ons allen dat we een verantwoordelijkheid hebben voor het landschap en de natuur in Overijssel. Ook zijn de contacten met gemeenten verder geïntensiveerd.

De terreinbeherende organisaties hebben ook een gezamenlijke vertegenwoordiging in de Fauna Beheer Eenheid (FBE). Faunabeheer en jacht leverden ook in 2021 weer een aantal dossiers op die aandacht hebben gevraagd: de bestrijding van ganzen, de komst van de wolf en de bestrijding van invasieve exoten.

Ook met de provincie Overijssel wordt op project- en programmaniveau goed samengewerkt. Zo werken we gezamenlijk aan het N2000-programma en doen we projecten in het kader van Natuur voor Elkaar, waaronder vrijwilligerswerk, soortenbescherming en Streekeigen Landschapsbeheer. Met Het Oversticht en het Kunstenlab Deventer vormen we het Atelier Overijssel. De directeur-bestuurder heeft zitting in het bestuur van het Atelier. In 2021 is gestart met het onderwerp Water. Ook zijn er gesprekken met de provincie geweest over de toekomst van het Atelier.

Belangrijke bestuurlijke dossiers in 2021 waren N2000, toezicht en handhaving en stikstof. In het N2000-dossier is goede voortgang geboekt. Het Wierdense Veld is in 2021 een moeilijk dossier gebleken maar er is uiteindelijk door een besluit van Provinciale Staten om het gebiedsproces weer op te starten een belangrijke en onomkeerbare stap gezet. Toezicht en handhaving vergt meer en meer van onze organisatie. Dat werd nog eens extra duidelijk in coronatijd. Met de provincie zijn we in gesprek hierover. Met name de overlast van Motorcrossers is een doorn in het oog. Het aanwijzen van onze BOA tot toezichthouder voor de APV in Enschede maakt dat onze slagkracht daar groter wordt. Deze aanwijzing is een mooi voorbeeld voor andere gemeenten. Stikstof blijft het belangrijkste dossier bestuurlijk gezien. De Gebiedsgerichte Aanpak Stikstof heeft nog niet tot resultaten geleid, in afwachting o.a. van landelijk beleid. Het nieuwe kabinet heeft in haar regeerakkoord haar ambities duidelijk gemaakt.

Het platform Samen Werkt Beter bleek ook in 2021 van waarde. Landschap Overijssel hecht eraan dat we als partijen in het landelijk gebied op een correcte en open wijze in gesprek blijven. Wat ons betreft is Samen Werkt Beter hiervoor een goed instrument. Wel is goed gekeken hoe we de komende jaren die samenwerking inhoud kunnen geven. Naast Samen Werkt Beter heeft Landschap Overijssel ook zitting in de stuurgroep ‘Natuur voor Elkaar’.

3.3 Verslag van de Raad van Toezicht

Net als 2020 werd het jaar 2021 ‘getekend’ door de coronapandemie, en alle gevolgen daarvan. Ondanks de druk die daarmee op de samenleving en dus ook op de werkzaamheden van landschap Overijssel werd gelegd, heeft de organisatie in 2021, net als in 2020, goed kunnen functioneren, en goede resultaten behaald. Landschap Overijssel was actief en zichtbaar in de provincie. Natuur en landschap boden tijdens de lock-downs een belangrijke mogelijkheid om te ontspannen en de ruimte op te zoeken. Veel inwoners van onze provincie hebben van die mogelijkheid gebruik gemaakt.

Uiteraard heeft het afgelopen jaar opnieuw veel van de medewerkers van Landschap Overijssel gevraagd. Daarvoor past grote waardering. De raad van toezicht kijkt met tevredenheid terug op het afgelopen jaar.

Het heeft na de verkiezingen van maart 2021 lang geduurd voordat een nieuw kabinet kon aantreden.

Hoewel duidelijk was dat versterking van landschap en natuur, aanpak van de strikstofcrisis en een agrarische transitie bij het nieuw te vormen kabinet hoog op de agenda zouden staan, is uiteindelijk pas in december een regeerakkoord gepresenteerd. De genoemde prioriteiten zijn daarin terug te vinden, maar de nadere uitwerking van de beleidsvoornemens moet in 2022 en 2023 plaats vinden. Landschap Overijssel heeft verschillende projecten gereed of in voorbereiding waarmee een bijdrage aan het aanpakken van de stikstofproblematiek en de versterking van natuur en landschap kan worden geleverd.

De raad van toezicht heeft in 2021 zes keer vergaderd, waarvan drie keer digitaal. Op 2 september vond een strategiedag voor de Raad van Toezicht en het management plaats op de 'inspiratielokatie Spijkvoorde' in Lettele. Bijdragen werden geleverd door de heer J. Osinga, directeur-generaal natuurbeleid bij het ministerie van LNV, en Ferenc van Damme van Studio Vers Bestuur.

In 2021 is onder andere gesproken over de samenwerking met de provincie Overijssel en andere partners, een nieuw strategisch programma, organisatieontwikkeling, het zogenaamd 'staatssteundossier', stikstof, de omgevingsvisie van de provincie, de natuurvisie van de organisatie, transacties inzake gronden en gebouwen, en het 90-jarig bestaan van Landschap Overijssel in 2022. Vaste onderwerpen zijn uiteraard de begroting, jaarrekening, en kwartaalrapportages.

De Raad van Toezicht kent twee vaste commissies: de auditcommissie en de remuneratiecommissie. Martijn Korte werd door de raad van toezicht herbenoemd voor een tweede termijn als lid van de Raad van Toezicht.
De Raad van Toezicht kijkt terug op een intensief jaar, waarin met alle betrokkenen in en om de organisatie uitstekend is samengewerkt. Zij dankt alle medewerkers en de leiding van de organisatie voor hun grote inzet en betrokkenheid bij landschap en natuur in Overijssel.

Namens de raad van toezicht,
Anne Flierman
voorzitter

3.4 Personeel

Het personeelsbeleid richt zich op een inzet en ontwikkeling van medewerkers zodat de doelstellingen van Landschap Overijssel kunnen worden gerealiseerd. Daarvoor is het van belang dat de medewerkers deskundig en gemotiveerd zijn maar ook wendbaar en slagvaardig opereren. De voortdurende veranderingen in onze omgeving vragen een flexibele organisatie en een voortdurende ontwikkeling van de medewerkers. Landschap Overijssel ondersteunt die ontwikkeling en stuurt daarbij op vakkennis en ervaring en op competenties, gedrag en vaardigheden, die bijdragen aan de organisatiedoelstelling. In het missie/visie document zijn de kernwaarden en kerncompetenties van de organisatie geformuleerd.

Functioneringsmanagement

Het functioneringsmanagement met bijbehorende functiematrix, competentiematrix en functieprofielen zijn verankerd binnen de organisatie en bieden ondersteuning aan de individuele personeelsontwikkeling. Het functioneringsmanagement past binnen de randvoorwaarden van de Raam-CAO Bos en Natuur Ondernemingsdeel De Landschappen.
Het functioneringsmanagement geeft een basis aan de borging van de kwaliteit van het personeel. Op basis van de beoordeling en de individuele jaarplannen worden ontwikkelingsafspraken met de medewerkers gemaakt en bijbehorende opleidingen, trainingen en coaching afgesproken. Ook op persoonsniveau wordt, in relatie met het functioneringsmanagement, de komende jaren ingezet op verdere ontwikkeling.

Samenstelling personeel

Gedurende het boekjaar bedroeg het gemiddeld aantal werknemers 50,5 FTE (2020: 52,3 FTE, 2019: 53,2) Het betreft hier zowel medewerkers in vaste dienst als ook medewerkers met een dienstverband. De medewerkers zijn als volgt verdeeld:

	fte
Management	2,7
Uitvoering programma's	35
Communicatie en vrijwilligers	6,4
Ondersteuning	6,0
Stagiaires en oproepkrachten	0,4
Totaal	**50,5**

De gemiddelde leeftijd van de werknemers op 31 december 2021 is 43 jaar (2020: 41 jaar,2019: 41 jaar).
Het ziekteverzuim over 2021 was 7,1 % (2020: 4% 2019 5,7%). Hiervan was het langdurig ziekteverzuim in 2021 5,8 % (2020: 2,3%, 2019: 3,5%) en het kortdurend verzuim 1,3 % (2020: 1,7%, 2019: 2,2%).

Scholing en opleiding

In 2021 is EUR 25.535 besteed aan opleiding en scholing (begroot 2021: 34.000) (realisatie 2020: EUR 18.265). M.i.v. 2021 is er geen recht meer op tegemoetkoming subsidie Colland Arbeidsmarkt.

Beloningsbeleid

Alle medewerkers van Landschap Overijssel, inclusief de leden van het managementteam, worden beloond conform de Raam-CAO Bos en Natuur, ondernemingsdeel De Landschappen. In 2019 is de nieuwe CAO Bos en Natuur 2018-2020 vastgesteld. In 2017 is in de CAO-ronde afgesproken dat het functiehuis van het ondernemingsdeel de Landschappen gemoderniseerd zou gaan worden. Dit was zowel de wens van de vakbonden als van de aangesloten organisaties. In 2018 heeft deze modernisering plaats gevonden. In 2019 - 2020 werd het functiehuis in gebruik genomen, als onderdeel van de CAO Bos en Natuur 2018-2021. Landschap Overijssel heeft deze omzetting in 2021 met succes afgerond.

De WNT is van toepassing op Stichting Landschap Overijssel. Het voor Stichting Landschap Overijssel toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2020 EUR 209.000. De bezoldiging van de directeur-bestuurder, de heer Sijbom, bedroeg EUR 99.393.

De bezoldiging is in overeenstemming met de salarisschalen van de Raam-CAO Bos en Natuur, ondernemingsdeel De Landschappen. Tevens wordt de regeling 'Beloning Directeuren van Goede Doelen' nageleefd.

Bezoldiging directie

De Raad van Toezicht heeft het bezoldigingsbeleid, de hoogte van de directiebeloning en de hoogte van andere bezoldigingscomponenten vastgesteld. Het beleid wordt periodiek geactualiseerd. De laatste evaluatie was in 2021. Bij de bepaling van het bezoldigingsbeleid en de vaststelling van de beloning volgt Landschap Overijssel de Regeling beloning directeuren van goede doelen-organisaties (zie www.goededoelennederland.nl). De regeling geeft aan de hand van zwaartecriteria een maximumnorm voor het jaarinkomen. De weging van de situatie bij Landschap Overijssel vond plaats door de Raad van Toezicht. Dit leidde tot een zogenaamde BSD-score van 435 punten met een maximaal jaarinkomen van EUR 124.142.

Het voor de toetsing relevante werkelijke jaarinkomen van de directie, M. Sijbom, bedroeg EUR 99.393 (0,865 FTE/12 maanden). Deze beloning bleef binnen de geldende maxima. Het jaarinkomen, de belaste vergoedingen/bijtellingen, de werkgeversbijdrage pensioen, en de overige beloningen op termijn bleven binnen het in de regeling opgenomen maximumbedrag van EUR 124.142 per jaar.

De belaste vergoedingen/bijtellingen, de werkgeversbijdrage pensioen en de overige beloningen op termijn stonden bovendien in een redelijke verhouding tot het jaarinkomen. De hoogte en samenstelling van de bezoldiging worden in de jaarrekening toegelicht in de toelichting op de staat van baten en lasten.

Alle leden van de Raad van Toezicht Landschap Overijssel kunnen een vacatievergoeding declareren van EUR 115,- per dagdeel. De verreden kilometers kunnen worden gedeclareerd à EUR 0,19 per km. Het is aan de persoon in kwestie zelf om gebruik te maken van de mogelijkheid.
De volgende gedragscodes worden nageleefd:

- Gedragscode bosbeheer;

- Gedragscode natuurbeheer;
- Certificering SNL;
- Erkenningsregeling Goede Doelen van het Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF).

Bedrijfspensioenfonds voor de Landbouw (BPL)

Landschap Overijssel heeft bij het Bedrijfspensioenfonds voor de Landbouw (BPL) een pensioenverzekering afgesloten voor werknemers van 21 jaar en ouder.

WIA-hiaatverzekering

Landschap Overijssel heeft ten behoeve van haar werknemers een WIA-hiaatverzekering afgesloten. Hiermee zijn nadelige financiële gevolgen van eventuele arbeidsongeschiktheid op afdoende wijze afgedekt.

Ondernemingsraad

Conform de Wet op de Ondernemingsraden, beschikt Landschap Overijssel over een actieve Ondernemingsraad (OR). De OR van Landschap Overijssel bestaat uit drie leden en behartigt de belangen van het personeel binnen de stichting. De ondernemingsraad heeft actief contact met de directie over (bedrijfseconomische) beslissingen die worden genomen.
De OR wordt actief betrokken bij de behandeling bij personeel gerelateerde beleidsstukken. Daarnaast wordt de OR betrokken bij begroting en jaarcijfers.

Verslag Arbo-commissie

De Arbo-commissie is in 2021 meerdere keren bij elkaar gekomen. In de reguliere vergaderingen is aandacht besteed aan het herijken van de RI&E (Risico Inventarisatie en Evaluatie) en aan veilig werken in het algemeen, zowel voor de eigen medewerkers als voor de vrijwilligers. Er zijn meerdere initiatieven die bijdragen aan de bewustwording op het gebied van veilig werken. In 2021 hebben zich geen grotere ongevallen voorgedaan.

RI&E

Landschap Overijssel neemt deel aan de door de Stigas ontwikkelde digitale ARBO risico-inventarisatie. De RI&E is getoetst en er is een plan van aanpak opgesteld. Jaarlijks voeren we een RI&E uit.

BHV

We organiseren jaarlijks trainingen voor BHV-ers. Door corona heeft dit in 2021 echter niet plaats kunnen vinden.

Veiligheid

Veiligheid is binnen Landschap Overijssel een belangrijk aandachtspunt, zowel voor de eigen medewerkers als voor de vrijwilligers.
Ten behoeve van de algemene veiligheid is een document opgesteld met afspraken over keuringsprocedures, afschrijving helmen, uitleen handmatig gereedschap, gebruik motorisch gereedschap en inwerken van nieuwe collega’s (wat betreft Arbo- en BHV-zaken).

Keuring

Daar waar mogelijk en zinvol voeren we keuringen van materieel uit in eigen beheer, met eigen (gecertificeerde) medewerkers of met ondersteuning van vrijwilligers. Voor de EHBO-materialen maken we dankbaar gebruik van DebesteEHBO.nl, een bedrijf waar mensen met achterstand tot de arbeidsmarkt de keuringen doen. De keuring van elektrische apparatuur wordt uitgevoerd in eigen beheer door een hiervoor als keurmeester opgeleide eigen medewerker.

Ziekte van Lyme

Landschap Overijssel onderkent dat werken in het groen het risico van Lyme met zich meebrengt. Zij voert daarom een actief beleid inzake het voorkomen of vroegtijdig signaleren van een tekenbeet die de ziekte van Lyme kan overbrengen. Jaarlijks stelt zij haar medewerkers in de gelegenheid deel te nemen aan het periodieke medische onderzoek naar Lyme. Ook in 2021 heeft dit onderzoek plaatsgevonden.
In de preventieve zin verstrekt Landschap Overijssel informatie door middel van voorlichting. Daarnaast stelt zij beschermende kleding ter beschikking. In de curatieve zin worden hulpmiddelen verstrekt om teken goed te verwijderen.

Integriteit

Als Landschap Overijssel dragen we zorg voor een veilige en integere werkomgeving. We dragen dit uit vanuit het management en stimuleren medewerkers

om eventuele integriteitskwesties aan de orde te stellen. Om dit te faciliteren en integriteit te waarborgen hebben we onze organisatie en processen hierop ingericht. Zo hebben we een tweetal vertrouwenspersonen in onze organisatie.

Door het CBF (Toezichthouder Goede Doelen) vindt jaarlijkse toetsing plaats op ons integriteitsbeleid en de uitvoering van dit beleid. Het CBF heeft een landelijke standaard ontwikkeld waar wij als Landschap Overijssel aan willen maar ook moeten voldoen. Dit is een voortdurend ontwikkel- en verbeterproces.

In 2021 heeft het CBF een reguliere toets uitgevoerd. Een aanbeveling uit deze toets is om het integriteitsbeleid verder te ontwikkelen. In het kader van de verdere HR-ontwikkeling binnen onze organisatie (ontwikkeling HR beleid 2021-2022) pakken we deze aanbevelingen op om zo ons integriteitsbeleid nog verder te ontwikkelen. We ronden dit begin 2022 af.

3.5 Klachten

Klachtenprocedure

We willen als organisatie in contact blijven met de samenleving en onze buren, ook als men het niet met ons eens is, klachten heeft over ons beleid of over onze activiteiten. Natuurlijk is het niet altijd leuk om aangesproken te worden op dingen die niet goed gaan. We proberen altijd te reageren op de klachten en hiervan te leren en te verbeteren. Daarom betrekken we klachten en opmerkingen, maar ook de pluimen bij het verbeteren van ons handelen en onze beleidsvorming.
We vinden klachten ook een uiting van betrokkenheid bij onze organisatie en ons werk. En we zijn blij dat klachten ons uiteindelijk bereiken zodat we de pijnpunten bij de klager eventueel weg kunnen nemen.

We hebben een klachtenprocedure voor het behandelen van opmerkingen en klachten. Het managementteam ziet er op toe dat klachten met daadkracht behandeld worden. Daarbij vinden we persoonlijk contact belangrijk. Afhankelijk van de aard van de klacht, kan ook schriftelijk worden gereageerd. In **2021** hebben we **109** klachten gehad, dat zijn er 12 minder dan in 2020.

De meeste vragen en klachten komen van de bezoekers in onze natuurterreinen, deels omdat er bijvoorbeeld afval ligt of iets kapot is maar ook over de bomenkap op de Lemelerberg en de Zandstuve. Op de Lemelerberg doen we bomenkap ten behoeve van herstel van de heide. In de Zandstuve zijn de werkzaamheden onderdeel van de bosverjonging. Alle klachten en vragen krijgen van de verantwoordelijke beheerder of projectleider een uitgebreide uitleg of toelichting. Overigens communiceren we over dit soort werkzaamheden ook zo goed mogelijk met de omwonenden. Ook hebben we in 2021 een aantal e-mails gekregen als onderdeel van een landelijke actie tegen landelijke beleid m.b.t. de bossenstrategie.

Risico – Klacht bij de Europese Commissie

Naar aanleiding van een klacht ingediend door enkele particuliere grondbezitters (waaronder Nationaal Park de Hoge Veluwe) over de PNB-regeling, welke klacht volgens de Europese Commissie later zou zijn ‘opgevolgd’ door de Vereniging Gelijkberechtiging Grondbezitters (‘VGG’), oordeelde de Europese Commissie in een besluit d.d. 2 september 2015, dat de Staat de subsidieregeling weliswaar onterecht niet van tevoren heeft aangemeld bij de Commissie, maar keurde zij de regeling achteraf alsnog goed. Zowel de VGG als de terreinbeherende organisaties (TBO’s) hebben – op verschillende gronden - tegen dit besluit van de Europese Commissie beroep ingesteld. De VGG heeft beroep ingesteld, omdat zij van mening is dat de formele onderzoeksprocedure had moeten worden geopend. Wij hebben mede beroep aangetekend, omdat de TBO’s onder andere - in tegenstelling tot de Europese Commissie - van mening zijn dat natuurbeschermingsorganisaties als Stichting Landschap Overijssel niet kwalificeren als ‘onderneming’, en aldus geen sprake is van staatssteun. Voorts is er naar het inzicht van de TBO’s evenmin sprake geweest van een ‘economisch voordeel’, althans niet in de mate die de Europese Commissie lijkt aan te nemen en heeft de PNB-regeling niet geleid tot een vervalsing van de mededinging en/of een beïnvloeding van het

interstatelijk handelsverkeer, omdat het alleen gaat over Nederlands natuurbeheer.

Gevolgen/genomen maatregelen – In september 2020 is er een uitspraak geweest van het EU-Hof van Justitie in Luxemburg. In dit arrest zijn de conclusies van het EU-Gerecht uit 2018 in stand gelaten en is geoordeeld dat de Europese Commissie de PNB-regeling middels een verkeerde onderzoeksprocedure heeft beoordeeld, en er zodoende een procedureel gebrek kleefde aan het eerdere besluit van de Europese Commissie uit 2015. Het gevolg van de arresten van het Gerecht en het EU-Hof van Justitie is dat het besluit van de Europese Commissie van 2 september 2015 nietig is. De Europese Commissie zal de PNB-regeling vermoedelijk aan een hernieuwde beoordeling onderwerpen.

Wij wachten de voortgang van dit hernieuwde onderzoek af en zien de uitkomst ervan wederom met vertrouwen tegemoet. In het kader van de PNB-regeling, gelijk de subsidieregelingen vóór de invoering van de PNB regeling in 1993, werden de TBO's belast met de aankoop of verkrijging van gronden ten behoeve van de totstandbrenging van de Nederlandse Ecologische Hoofdstructuur (thans: Natuurnetwerk Nederland) met als uitdrukkelijk doel de verworven gronden planmatig te transformeren en daarmee ook financieel af te waarderen tot natuurterrein, om deze eeuwigdurend als natuur te beheren en te behouden, alsmede open te stellen. De waarde van deze terreinen is in beginsel nihil, omdat kwalitatief adequaat beheer van natuurterreinen per saldo geld kost. In die zin is er ook geen sprake van financiële bevoordeling of andersoortige begunstiging van Stichting Landschap Overijssel, waardoor naar onze mening ook geen sprake is van staatssteun. Terugvordering van subsidies dan wel de rente daarover is naar onze mening thans ook niet aan de orde. Daarom is gelijk aan voorgaande jaren geen verplichting opgenomen in de jaarrekening. Voor de volledigheid zij opgemerkt dat mocht de Europese Commissie na herbeoordeling toch tot de conclusie komen dat sprake is van (on)verenigbare staatssteun, de Staat gedwongen kan zijn (een deel van) de ontvangen steun en/of de rente daarover terug te vorderen van de TBO's, hetgeen materiële gevolgen kan hebben voor de financiële positie van de TBO's. Welk besluit de Europese Commissie zal nemen zal eerst echter moeten worden afgewacht. We blijven ons verder graag richten op onze relatie en samenwerking met particuliere natuureigenaren, die Stichting Landschap Overijssel van grote waarde vindt en met wie wij in grote mate belangen delen, ook ten aanzien van toekomstig natuurbeheer.

HOOFDSTUK 4

Foto: Natuurwerkdag, August Grouw

4. Informatie over de financiële positie en beleid

4.1 Financiële positie

In 2021 is een negatief resultaat van EUR 148k behaald (2020: EUR 930k positief). Dit verschil wordt voornamelijk veroorzaakt door de timing van de verwervingen en vervreemdingen van gronden en opstallen. Het resultaat hiervan bedraagt in 2021 EUR 310k positief (2020: 284k positief).

Aan de doelstelling is in 2021 in totaal EUR 12.059k besteed (begroot EUR 11.769k, 2020: EUR 8.633k). De geworven baten bedroegen in 2021 EUR 11.173k (2020: EUR 7.890k).

Structurele en incidente baten

De baten, exclusief de baten uit de verkoop van gronden, hebben voor 42% een structureel karakter en voor 58% een incidenteel karakter. Doordat Natura 2000 volop in uitvoering is geweest, zijn de incidentele baten dit jaar extra hoog. We mogen concluderen dat de structurele baten ten opzichte van 2020 met EUR 404k zijn gestegen. Dit is een direct gevolg van de verhoging van de SNL-subsidie en de structurele verhoging van de subsidie voor begrazing.

Gecorrigeerd resultaat

Het resultaat gecorrigeerd voor bijzondere baten en lasten is opgenomen in onderstaande tabel. Aangezien de incidentele baten een verhogend effect hebben op het resultaat, worden baten van het behaalde resultaat in mindering gebracht om te komen tot een gecorrigeerd resultaat. Incidentele kosten hebben een verlagend effect op het behaald resultaat en zijn om het te corrigeren bij het behaalde resultaat opgeteld. Geconcludeerd kan worden dat genormaliseerd EUR 331k meer resultaat hebben behaald dan begroot.

Type bate * EUR 1.000		**2021**	**Structureel**	**Incidenteel**
Baten van particulieren		261	261	0
Baten van bedrijven		94	62	32
Baten van loterijorganisaties		1.125	1.125	0
Bijdragen van overheden		9.358	2.737	6.622
Baten van andere organisaties zonder winsttreven		344		344
Verkoop producten	612		80	532
Beheerbaten	805		805	
Bijdragen Groene en Blauwe Diensten	378		378	
Verkoop terreinen en gebouwen	8			8
Dienstverlening aan derden	200		100	100
Beheer terreinen derden	55		55	
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten		2.059		
Activiteiten en evenementen	11		11	
Opbrengsten uit bezoekerscentra	8		8	
Overig	88		44	44
Overige baten		107		
Som van de baten		13.349	5.667	7.682
Percentueel 2021		100%	42%	58%
Vergelijking 2020				
Som van de baten		10.062	5.224	4.838
Percentueel 2020		100%	52%	48%

	2021	2020
Behaald resultaat * EUR 1.000	148-	930
Bijzondere baten en lasten		
Resultaten aan- en verkopen	458	646-
Incidenteel hoog ziekteverzuim	230	-
Corona-vergoeding	118-	-
Extra houtopbrengsten	114-	-
Niet gemaakte kosten Corona	84-	
Extra bijdrage begrazing	53-	
Teruggaaf verzekering	30-	-
Extra dotatie voorziening groot onderhoud		134
BTW teruggaaf		25-
Effect wijziging mobiliteitsregeling		65-
Hogere poductiviteit		294-
Incidentele personeelskosten		68
Nalatenschappen en eenmalige giften		36-
Correctie bijzondere baten en lasten	289	864-
Gecorrigeerd resultaat	**141**	**66**
Begroot Excl. aan en verkopen	10	25

4.2 Verschillenanalyse begroting

Om een goed beeld te geven tussen de verschillen in begroting en realisatie is de verschillenanalyse uitgevoerd op programmaniveau. De programma's waar bijzonderheden zijn geweest, worden hieronder toegelicht.

Terrein- en gebouwenbeheer
De extra opbrengsten zijn het gevolg van een structurele verhoging van de SNL financiering van EUR 220k (van 75% financiering naar 84% financiering van de normkosten). Daarnaast is een incidentele bijdrage van EUR 118k ontvangen als tegemoetkoming van de provincie van de extra kosten beheer en toezicht als gevolg van corona. De extra financiering SNL en de tegemoetkoming corona heeft ertoe geleid dat extra inzet is gepleegd om achterstallig onderhoud versneld op te lossen en om extra te investeren in toezicht en beheer waar aanvankelijk geen budgetten voor waren. Ook heeft een extra dotatie aan de onderhouds-voorziening van EUR 100k plaatsgevonden die niet begroot was, maar op basis van de onderhoudsplanning wel noodzakelijk was. Ondanks de extra inzet op beheer en toezicht, is door de extra baten die zijn gerealiseerd een plus van EUR 124k binnen het programma gerealiseerd.

Landschapsbeheer
We zijn iets achter gebleven in het aantal uren dan dat we hadden verwacht. Dit zat met name in het werk voor de Stichting Groene en Blauwe Diensten Overijssel. Door uitval van collega's hebben we minder kunnen doen dan verwacht. Voor het overig is het programma redelijk volgens schema gelopen. Er zijn iets meer uitvoeringskosten gemaakt, maar dit komt door extra uitvoeringswerkzaamheden die we hebben gedaan voor ASR op landgoed de Groote Scheere en die zijn volledig extern gefinancierd. De eigen bijdrage in dit programma is EUR 10k lager dan begroot en is in lijn met de lagere personele inzet die is gerealiseerd.

Beleving
Dit programma is sterk beïnvloed door corona. De opbrengsten zijn lager doordat bezoekerscentra, excursies, dasmobiel en evenementen waar ook baten konden worden gehaald vaak niet door zijn gegaan vanwege corona. Fotohutten hebben wel voldoende baten opgehaald. De uitvoeringskosten en de gemaakte uren waren daarentegen ook lager en per saldo is EUR 35k minder eigen bijdrage aan dit programma besteed wat in lijn is met de lagere besteding.

Programma (* EUR 1.000	Baten Gerealiseerd	Baten Begroot	Verschil Baten	Lasten Gerealiseerd	Lasten Begroot	Verschil Lasten	Resultaat Gerealiseerd	Resultaat Begroot	Verschil
Terrein en gebouwenbeheer	3.340	2.781	560	3.207	2.771	436	134	10	124
Landschapsbeheer	545	591	-46	470	516	-46	75	75	0
Beleving	47	65	-18	176	233	-57	-129	-168	39
Vrijwilligers	285	223	62	342	334	8	-57	-111	54
Lobby en beinvloeding	110	45	65	181	102	79	-71	-57	-14
Kennis en kunde	202	544	-342	152	492	-340	50	52	-2
Uitvoering	1.062	1.510	-448	847	1.390	-543	215	120	95
Vernieuwingen	152	260	-108	284	323	-39	-132	-63	-69
Natura 2000	6.131	4.840	1.291	5.831	4.736	1.095	300	104	196
Communicatie	0	0	0	155	140	15	-155	-140	-15
Aan- en verkopen	-13	1.214	-1.227	416	338	78	-429	876	-1.305
Aqcuisitieopgave	0	438	-438	0	394	-394	0	44	-44
Wervingskosten	1.467	1.475	-8	126	95	31	1.341	1.380	-39
Kosten beheer en administratie	0	5	-5	1.327	1.272	55	-1.327	-1.267	-60
Totaal	**13.328**	**13.991**	**-663**	**13.512**	**13.136**	**376**	**-185**	**855**	**-1.040**

Vrijwilligers
Ook vrijwilligerswerk heeft last gehad van corona. Toch zijn uiteindelijk veel werkzaamheden wel door gegaan. Bijvoorbeeld cursussen zijn digitaal gegeven. Het programma laat overal een positiever beeld zien dat begroot. Dit komt doordat meerdere losse projecten voor de provincie zijn uitgevoerd die grotendeels ook door de provincie zijn gefinancierd. Het gaat dat om projecten als het platform Groenbezig verbeteren en een project gericht op het betrekken van jongeren.

Lobby en beïnvloeding
De opbrengsten zijn hoger dan begroot als gevolg van de inzet op de gebiedsgerichte aanpak stikstof die grotendeels gefinancierd wordt door de provincie. Daarnaast zijn extra kosten gemaakt inzake belangenbehartiging en reageren op ruimtelijke ontwikkelingen (bijvoorbeeld stikstof, vliegveld Twente, bossenstrategie).

Kennis en Kunde
In dit programma doen we een aantal grote projecten die gericht zijn op kennisontwikkeling, -deling en -toepassing. Ten aanzien van de begroting wijkt het programma af, doordat of projecten niet zijn door gegaan of zijn getemporiseerd. De projecten lopen goed, ook financieel. De lagere eigen bijdrage is in lijn met de lagere ureninzet. De geplande eigen bijdragen zullen alsnog in 2022 worden gemaakt.

Uitvoering
Er heeft minder uitvoering in dit programma plaatsgevonden dan begroot, deels als gevolg van de onderbezetting in de organisatie. Daarnaast zijn een aantal trajecten vertraagd door Corona. Wat betreft eigen bijdrage is minder besteed dan begroot, met name doordat een aantal uitvoeringsprojecten met mooie financiële resultaten zijn afgesloten.

Natura 2000
Natura2000 loopt conform planning, inhoud en budget. In de tweede helft van 2021 is er, mede door de goede weersomstandigheden, veel uitvoeringswerk gerealiseerd. Dit heeft ertoe geleid dat mijlpalen van aannemers eerder bereikt zijn dan begroot en dat zowel de baten als de lasten hoger zijn uitgevallen. Daarnaast zijn er, eind 2021, met terugwerkende kracht over 2021, hernieuwde afspraken gemaakt over begrazing. Uitgangspunt is dat onze kosten volledig gefinancierd worden en dit heeft tot een lagere eigen bijdrage in 2021 geleid dan begroot. Tevens zijn met terugwerkende kracht over 2016-2020 de tarieven op begrazing verhoogd.

Aan- en verkopen
De opbrengsten uit verkopen zijn achter gebleven ten opzichte van begroot doordat de geplande verkopen zijn doorgeschoven naar 2022. Er heeft zich in 2021 een aantal mooie kansen voorgedaan, waardoor de aankopen hoger zijn uitgekomen dan begroot. Bij de aankopen is, naast investering in de doelstelling, financieel toekomstig rendement een belangrijke overweging geweest.

Acquisitie opgave
De acquisitieopgave is de ruimte die begroot is om in te kunnen springen in ad-hoc opdrachten. Dergelijke opdrachten zijn onderdeel geworden van de betreffende programma's en gedurende het jaar wordt de acquisitieruimte gevolgd.

4.3 Bestedingspercentage

Streefverhouding lasten

Het beleid is erop gericht dat jaarlijks financiële ruimte aanwezig moet zijn om de ontwikkelingen in de doelstelling te realiseren. Ook is het beleid erop gericht dat ontwikkelingen en investeringen in fondsenwerving, beheer en administratie mogelijk moeten zijn. Om deze reden is de streefverhouding tussen lasten 'besteed aan doelstelling', 'wervingskosten' en 'kosten beheer en administratie' niet jaarlijks bepaald, maar is een norm gesteld waarin over een periode van gemiddeld 5 jaar voldaan moet worden aan een verhoudingspercentage. De verhouding is dat 84% van de totale baten gemiddeld besteed moet worden aan de doelstelling, 15% besteed mag worden aan beheer en administratie en 1% aan wervingskosten. In de tabel op deze pagina zijn deze normen getoetst aan de gemiddelde realisatie. Geconcludeerd kan worden dat voldaan wordt aan de intern gestelde normen.

Het is niet reëel om een vergelijking te maken tussen de jaren, omdat incidentele aankopen een verhogend effect hebben op de bestedingen en een verlagend effect hebben op beheer en administratie.

Kostenpercentage eigen fondsenwerving

Het percentage kosten (fondsen)werving is onder RJ650.326 opnieuw gedefinieerd als gevolg van het gewijzigde model van de staat van baten en lasten. De fondsenwervende organisatie dient in de toelichting in een percentage te vermelden hoe de wervingskosten zich verhouden tot de baten. Het percentage wordt bepaald door de wervingskosten te delen door de som van de geworven baten. In 2020 bedraagt dit percentage 0,3% (2019 2,3%). Echter, dit percentage zegt niet veel over de effectiviteit van onze fondsenwerving, aangezien onze fondsenwerving met name gericht is op de geworven baten exclusief overheidsbijdragen. De acquisitie van overheidsbijdragen vindt vanuit de inhoudelijke programma's plaats en is afhankelijk van de (geplande) ontwikkelopgaven. Een direct verband tussen inzet fondsenwerving en baten overheden is niet in cijfers uit te drukken.
De stichting heeft als norm gesteld dat over een gemiddelde periode van 5 jaar de kosten van fondsenwerving niet meer mogen bedragen dan 5% van de baten exclusief overheidsbijdragen. Hieraan wordt ruimschoots voldaan en het past bij de intensievere inzet van fondsenwerving.

	Gemiddelde	NORM	2021	2020	2019	2018	2017
Besteed aan de doelstelling	87,0%	> 84%	89,2%	86,1%	84,2%	90,5%	84,9%
Beheer en administratie	12,1%	<15%	9,8%	13,1%	14,8%	8,9%	14,1%
Wervingskosten	0,9%	<1%	0,9%	0,8%	1,0%	0,6%	1,0%
Totale lasten	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Tabel 1: Verhouding lasten

	Gemiddelde	NORM	2021	2020	2019	2018	2017
Baten exclusief overheidsbijdragen	4.222.037		3.954.645	4.739.697	3.766.409	4.665.434	3.984.000
Wervingskosten	92.770		125.881	81.644	85.370	78.838	92.115
Percentage	2,2%	<5%	3,2%	1,7%	2,3%	1,7%	2,3%

Tabel 2: Percentage wervingskosten

4.4 Risicomanagement

Risicomanagement is een continu proces met een gemeenschappelijke, systematische en transparante aanpak voor de beheersing van risico's om de organisatiedoelen te kunnen realiseren. Het omvat het geheel van activiteiten en maatregelen gericht op het omgaan met en beheersen van risico's.
De doelstellingen van het strategisch risicomanagement zijn:

- Inzicht krijgen in de top-risico's, op strategisch niveau, die het realiseren van de doelstellingen van Landschap Overijssel kunnen beïnvloeden;
- Een concrete vertaling van de risico's naar acties met als doel de potentiële negatieve invloed van diverse toprisico's te verlagen.
- Middelen reserveren voor risico's die niet (volledig) te mitigeren zijn.

Een risico-inventarisatie heeft plaatsgevonden en de geprioriteerde risico's zijn geclusterd naar drie thema's: 'stabiele bekostiging', 'processen en projectmatig werken' en 'HRM'.

Stabiele bekostiging taken

Uit onze risicoanalyse blijkt dat de stabiele financiering van onze werkzaamheden in de toekomst onder druk staat. Als gevolg daarvan ontstaat in de toekomst bij ongewijzigd beleid een begrotingstekort. We zien dat de stijgende kosten (personeelskosten) onvoldoende gecompenseerd kunnen worden door de beperkte stijging in de niet-geoormerkte gelden. Om dit risico te verkleinen, willen we minder afhankelijk worden van kortlopende financiering en overheidsfinanciering en op zoek naar andere baten. De drie belangrijkste lijnen om hier invulling aan te geven zijn:

- De eigen bijdrage in kerntaak verkleinen door gerichte fondsenwerving op onze kerntaak te plegen. Veel kerntaken financieren we zelf of we doen een forse eigen cofinanciering. De komende jaren gaan we inzetten om alternatieve financiering te vinden voor onze eigen financiering. We zien kansen om bijvoorbeeld bedrijven bepaalde onderdelen van onze kerntaken te laten sponsoren. Denk bijvoorbeeld aan het gereedschapsdepot voor vrijwilligers.
- Er is financieel rendement te behalen in beheer van onze gebouwen. Enerzijds door betere aanbesteding van werkzaamheden waardoor een kostenbesparing mogelijk moet zijn. Anderzijds kunnen de opbrengsten worden verhoogd door onze gebouwen meer markconform te verpachten en te verhuren.
- We zijn de laatste jaren gegroeid in het benutten van de diverse fondsen. Echter, we zien dat we de binnen gehaalde middelen teveel inzetten voor nieuwe plannen en projecten. We willen de komende jaren de groei in de fondsenwerving doorzetten en deze vooral ook koppelen aan al bestaande ontwikkelopgaven.
- Vanaf 2022 gaan we gericht investeren in verdienmodellen. We maken hiervoor mensen vrij in de organisatie. De start is een Plan van Aanpak op te zetten om gericht te gaan investeren in verdienmodellen. Tijd en geld die hiermee gemoeid gaan, zullen worden gedekt vanuit de reserve verdienmodellen die de afgelopen jaren is gevormd.

HRM

Ondanks dat eind 2021-begin 2022 door een grote werving de capaciteit op orde is gebracht, ontbreekt er nog een meerjarig perspectief op de strategische personeelsplanning. Daarmee is er op de lange termijn (5-10 jaar) onvoldoende inzicht in de horizontale en verticale gewenste personeelsbezetting - kwalitatief en kwantitatief - en kan er op langere termijn onvoldoende gestuurd worden op de ontwikkeling van huidige bezetting naar gewenste bezetting en "ideale" omvang van de organisatie.

In 2022 zetten we daarom in op:

- Het opstellen van een strategische personeelsplanning;
- Het updaten van ons opleidingsplan;
- Het opzetten van een nieuwe methode voor de gesprekkencyclus (beoordelen en ontwikkelen).

Programmatisch werken en realiseren van impact

We zijn een organisatie met gedreven mensen met een gedeelde passie voor natuur en landschap. We worden gedreven door onze intrinsieke motivatie. We grijpen kansen graag aan om onze doelen te realiseren en laten kansen niet graag liggen. De keerzijde van dit enthousiasme is dat we soms te veel willen en oppakken, meer dan we aan tijd en middelen hebben. We vinden keuzes maken moeilijk. We bekijken het graag positief waardoor projectplanningen soms te ambitieus zijn. Sturen op meetbare resultaten en werken binnen de kaders wordt bemoeilijkt door de passie en gedrevenheid om meer te doen. Door de uitwerking van de programmaplannen bakenen we af welke activiteiten we gaan uitvoeren om zo veel mogelijk impact te genereren. De keuzes die we hierin gezamenlijk maken, zijn richtinggevend voor de activiteiten in de komende jaren.

4.5 Beleid met betrekking tot de omvang en functies van reserves en fondsen

Ten behoeve van de begroting van 2022 is het beleid met betrekking tot de omvang en functies van reserves en fondsen herijkt. De volgende reserves worden aangehouden:

Continuïteitsreserve

De continuïteitsreserve is gevormd om de continuïteit van de stichting te waarborgen. De omvang van de continuïteitsreserve bepalen we aan de hand van de volgende uitgangpunten:

- De vaste personele kosten bedragen ruim EUR 4,2 miljoen per jaar conform begroting 2022;
- Binnen 6 maanden na het wegvallen van deze opbrengstenstroom dient ombuiging van de personele vaste kern te worden gerealiseerd;
- 25% van de opbrengstenstroom valt ineens weg;
- De kosten van de ombuiging bedragen 15% van de personele jaarlast.

Met deze uitgangspunten is de continuïteitsreserve bepaald op EUR 1.1 miljoen.

Bestemmingsreserve aankopen

Voor aankopen is een tweetal reserves gevormd, namelijk de juridische aankopen en de vrije aankopen.

Juridische aankopen

Voor zover de verwervingskosten van toekomstige, juridisch verplichte aankopen niet door subsidies/fondsenbijdragen van derden gedekt kunnen worden, zijn deze kosten bestemd in onze aankoopreserve.

Vrije aankopen

Elk jaar komen we in de gelegenheid om gronden te verwerven, in eigendom of met een andersoortige constructie, in beheer. We hebben de wens om de komende jaren ons beheerareaal uit te breiden. Hierin moeten we echter kiezen. Vanuit de Natura2000-ontwikkelopgaven is het best mogelijk dat er veel grond op de markt komt, al kan het ook zijn dat deze grond naar de overblijvende boeren gaat. Hoe dan ook moeten we ervoor zorgen dat we de kansen pakken. De beschikbaarheid van middelen is hiervoor van groot belang. We vormen daarvoor dan ook een reserve.

Bestemmingsreserve uitvoering natuurbeheer

Er zijn een aantal factoren die het risicoprofiel voor Natuurbeheer bepalen. Ondanks het planmatige beheer dat we voeren op basis van de beheerplannen/CMSi, zijn we ook afhankelijk van de situatie op dat moment. Extreme droogte of juist natte situaties kunnen leiden tot onverwachte situaties waar we op moeten schakelen. De sterfte van beuken als gevolg van de droogte is daar een voorbeeld van. De veiligheidsanalyses of de kap die we als gevolg hiervan moeten uitvoeren zijn onvermijdelijk, maar ook niet te voorzien. Het veranderende klimaat leidt naar verwachting tot meer van dergelijke situaties. Deze klimaatverandering kan in de toekomst ook leiden tot de inzet van andere, duurdere machines. Een andere factor is de onzekerheid op het natuurbeleid en dan met name de financiering daarvan.

Het Subsidiestelsel Natuur en Landschap wordt op verschillende niveaus tegen het licht gehouden. Dit heeft onder andere geleid tot een stijging van de subsidiering op natuurbeheer van 75 naar 84%. Ook onze overige inkomsten staan onder continue druk. Dat komt enerzijds omdat we voor een groot deel afhankelijk zijn van overheidsfinanciering (en daarmee van politiek sentiment), maar ook omdat de baten uit de terreinen onder druk staan. Dit komt onder andere door minder houtopbrengsten (bomenkapdiscussie) en mogelijk minder pachtopbrengsten (als gevolg van uitmijning en bruikbaarheid terreinen door klimaat). Aan de andere kant stijgen de kosten voor natuurbeheer, onder andere door omvorming van bos naar heide en de klimaatomstandigheden. Voor al deze risico's en onzekerheden is een bestemmingsreserve beheer gevormd.

Bestemmingsreserve organisatieontwikkeling

We reserveren een aantal componenten in deze bestemmingsreserve:

- Uitwerken en implementeren van een Impactmeting in de programma's en op het beleidsplan 2022-2025;
- Uitwerken van strategisch HR-beleid en strategisch personeelsplan en actualiseren van de HRM instrumenten;
- Investeringen in ICT om de trend naar meer thuiswerken te faciliteren en up-to-date houden van onze ICT-beheeromgeving;
- Het uitvoeren van een onderzoek naar toekomstige huisvesting in relatie met het moderne werken.
- Marketing en communicatie: vernieuwing website en activiteiten rondom ons 90-jarig bestaan. Met als doel nieuwe doelgroepen en donateurs te werven.

Bestemmingsreserve Inzet duurzaam verdienmodel

Onze inkomsten staan onder continue druk. Uit de meerjarenbegroting blijkt dat we op toekomstige tekorten afstevenen als we hier niet op handelen. Daarnaast zien we ook dat op de langere termijn (na 2024) risico's op ons afkomen en dat we hierin kwetsbaar zijn door onze grote afhankelijkheid van de overheid.
Om te kunnen anticiperen op deze risico's en onze afhankelijkheid van de overheid terug te kunnen brengen, is het noodzakelijk om onze vrij te besteden baten te laten toenemen. Daarom is besloten om een bestemmingsreserve 'verdienmodel' te gaan vormen. Deze reserve is bedoeld om middelen te reserveren, die ingezet kunnen worden als investering. Deze investeringen zijn natuurlijk bedoeld om onze kosten te verlagen en/of onze baten te verhogen. Te denken valt onder andere aan rode ontwikkelingen, energieproductie of ons landbouwbedrijf. Natuurlijk geldt hiervoor dat we alleen ontwikkelingen realiseren als die passen binnen onze doelstelling. Deze reserve wordt tweeledig gevormd:

- Vanuit het resultaat uit aankopen en vervreemdingen van gronden en opstallen. Hiervoor geldt dat we ons richten op vervreemding van onroerend goed dat niet direct bijdraagt aan onze doelstelling. Daarbij zijn we deels (afhankelijk van het object) verplicht om deze opbrengsten te investeren in natuur, welke wel past bij de doelstelling. Een deel van deze opbrengsten zijn vrij te besteden. Dit voegen we toe aan de 'verdienmodel'-reserve.
- Indien de winstbestemming een plus kent, voegen we deze toe aan het duurzame verdienmodel zodat we duurzaam aan onze doelstelling kunnen werken.

4.6 Beleggingsbeleid

Binnen Landschap Overijssel wordt alleen belegd indien de beschikbare liquiditeiten dit toelaten. Hiervoor is een beleggingsstatuut opgesteld. Het doel van Landschap Overijssel is om uit de opbrengst van het belegd vermogen projecten te financieren die passen binnen de doelstelling van de stichting. Het beleid is dat beleggingen in de doelstelling prioriteit hebben ten opzichte van beleggingen in effecten.

HOOFDSTUK 5

Excursie door het Reestdal, Gonny Sleurink

5. Toekomstverwachting

In het jaar dat we 90 jaar bestaan zal de nadruk liggen op het Provinciaal Programma Landelijk Gebied, een vertaling van het Nationale programma Landelijk Gebied. Hierin zullen de kaders die het Rijk stelt (stikstof, Kader Richtlijn Water, Klimaatakkoord van Parijs) verder worden vertaald naar de concrete gebieden in Overijssel. Landschap Overijssel zal als belanghebbende en als kennisdrager betrokken worden door de provincie in dit proces. Wat dat allemaal van onze organisatie vraagt, is nog niet duidelijk.

Ons 90-jarig bestaan is tevens een opmaat naar het verder betrekken van bewoners en bedrijven bij onze organisatie en ons werk. 'Iedere meter telt' is daarbij het motto. Omdat we ons realiseren dat iedere meter die voldoet aan de gewenste natuurkwaliteit winst is voor natuur en samenleving! Waar de biodiversiteit de afgelopen decennia onder druk heeft gestaan en vaak kind van de rekening was in economische en ruimtelijke afwegingen, is eindelijk breder dan natuurorganisaties het besef door gedrongen dat het anders moet. De Raad voor Leefomgeving en Infrastructuur waarschuwde maart jl. niet voor niets dat de gezondheid onder druk staat bij geen voldoende aanbod van (aangesloten) natuur, zowel buiten als in de bebouwde omgeving.

De gewenste transitie van de landbouw vraagt wel om nieuwe verdienmodellen die het mogelijk maken dat agrariërs die willen veranderen voldoende kunnen verdienen. Landschap Overijssel werkt aan een ambitieus plan om tegemoet te komen aan de gewenste groenblauwe dooradering van het landschap. Daarbij zal een beroep gedaan worden op overheids- en particuliere (bedrijfsleven) financiering. We zien het als onze verantwoordelijkheid om agrariërs te ondersteunen bij de transitie en waar mogelijk (intensief) samen te werken.

Bij de natuurterreinen zal nog steeds veel nadruk liggen op Natura2000-terreinen. Bij een deel zijn de werkzaamheden (nagenoeg) afgerond, bij de meeste zijn er nog maatregelen nodig (in- en extern). Rondom Enschede werken we verder aan het herstel van de zogenaamde Landgoederen van Textiel. Ook op andere eigen terreinen zoals bijvoorbeeld Soeslo en De Horte vinden werkzaamheden plaats. Daar waar mogelijk en wenselijk herstellen we bossen door de aanplant van jonge bomen. Vanuit de regelingen 'Versneld natuurherstel', Haarvaten op Peil (HOP) en de bossenstrategie zullen we ook maatregelen in enkele van onze ruim 60 terreinen uitvoeren. Bij Haarvaten Op Peil (HOP) wordt samengewerkt met Particuliere Landgoederen. Bij de bossenstrategie hopen wij gemeenten te stimuleren samen met elkaar te werken om zo sneller tot resultaat te komen. Desgevraagd willen wij in voorbereiding en uitvoering hiervan een rol spelen.

De interne organisatie is met de werving van een groot aantal medewerkers weer bijna op orde. Een nieuwe manager Organisatie met als belangrijke taak het personeelsbeleid zal samen met de directeur-bestuurder en de rest van het managementteam verder werken aan de vernieuwing van het HRM-beleid. De aangetrokken fondsenwerver zal op korte termijn duidelijk maken hoe we, ten behoeve van onze doelstelling op gebied van natuur, landschap en erfgoed, meer financiële middelen kunnen aantrekken. Dat is nodig omdat nu nog niet alle ambities vervuld kunnen worden. In 2022 zal ook bekeken worden hoe onze gebouwen en bedrijfsvoering meer verduurzaamd kunnen worden.

Kortom: intern- en extern liggen er voldoende uitdagingen en werkzaamheden te wachten. De sfeer in de organisatie is goed en iedereen, inclusief vrijwilligers, is erop gebrand om een positieve bijdrage te leveren aan het vergroten van de biodiversiteit en het verhogen van de kwaliteit van het landschap en ons erfgoed.

BATEN * 1.000	Begroting 2022
Baten van particulieren	300
Baten van bedrijven	117
Baten van loterijorganisaties	1.125
Baten van overheden	7.787
Giften van andere organisaties zonder winst	243
Verkoop producten	365
Beheerbaten	791
Baten uit vervreemdingen	939
Baten als tegenprestatie voor levering diens	672
Overige baten	54
Nog te acquireren baten	1.143
TOTAAL BATEN	**13.535**
LASTEN	
Personeelslasten	4.986
Kosten derden: Doelstelling	7.580
Kosten derden: Overhead	758
TOTAAL LASTEN	**13.324**
RESULTAAT	**211**
Baten uit vervreemdingen	939
Lasten uit verwervingen	528
RESULTAAT VERWERVING EN VERVREEMDING	**411**
	411
RESULTAAT VOOR VERWERVING EN VERVREEMDING	**-200**

JAARREKENING 2021

Foto: Grauwe Klauwier,Mark Zekhuis

Jaarrekening

Balans per 31 december 2021

(na voorstel resultaatverdeling)

		31 december 2021		31 december 2020	
ACTIVA		EUR		EUR	
Materiële vaste activa	A	2.276.066		1.775.445	
Financiële vaste activa	B	413.989		426.489	
Totaal vaste activa			2.690.055		2.201.934
Vorderingen en overlopende activa	C	4.331.737		3.429.875	
Liquide middelen	D	1.970.066		3.079.512	
Totaal vlottende activa			6.301.804		6.509.387
Totaal activa			8.991.859		8.711.321
PASSIVA					
Reserves en fondsen					
Stichtingskapitaal		226		226	
Continuïteitsreserve		1.100.000		1.000.000	
Bestemmingsreserves		2.152.386		2.400.000	
Overige reserves		10.757		7.242	
Totaal reserves	E		3.263.369		3.407.468
Bestemmingsfondsen		0		4.177	
Totaal fondsen	F		0		4.177
Totaal reserves en fondsen			3.263.369		3.411.645
Voorzieningen	G		542.744		523.354
Langlopende schulden	H		442.788		428.120
Kortlopende schulden	I		4.742.957		4.348.202
Totaal passiva			8.991.859		8.711.321

Staat van baten en lasten 2021

		Werkelijk 2021 EUR		Begroot 2021 EUR		Werkelijk 2020 EUR	
BATEN							
Baten van particulieren	J	261.437		254.000		317.838	
Baten van bedrijven	K	93.757		60.000		69.251	
Baten van loterijorganisaties	L	1.125.000		1.125.000		1.125.000	
Bijdragen van overheden	M	9.358.486		8.839.000		6.202.597	
Baten van andere organisaties zonder winsttreven	N	344.391		288.000		176.305	
Som van de geworven baten			11.183.071		10.566.000		7.890.990
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten	O	2.058.703		3.299.000		2.947.424	
Overige baten	P	106.736		119.000		103.880	
			2.165.439		3.418.000		3.051.304
Som van de baten			13.348.510		13.984.000		10.942.294
LASTEN							
Besteed aan doelstellingen	Q						
Terrein en gebouwenbeheer		3.206.632		2.771.000		-	
Landschapsbeheer		469.766		516.000		-	
Beleving		175.965		233.000		-	
Vrijwilligers		342.205		334.000		288.295	
Lobby en beinvloeding		180.925		102.000		-	
Kennis en kunde		151.752		492.000		-	
Uitvoering		847.414		1.390.000		-	
Vernieuwingen		283.651		323.000		-	
Natura 2000		5.830.806		4.736.000		2.682.033	
Communicatie		154.907		140.000		188.816	
Aan- en verkopen		415.782		338.000		399.597	
Aqcuisitieopgave				394.000		-	
Robuuste kernen en hun omgeving		-		-		2.960.950	
Cultuurlandschap		-		-		1.061.052	
Stads- en dorpsrandlandschap		-		-		235.334	
Visie en onderzoek		-		-		226.711	
Rentmeesterij		-		-		590.587	
Totaal besteed aan doelstelling			12.059.803		11.769.000		8.633.375
Wervingskosten	R		125.881		95.000		81.644
Kosten beheer en administratie	S		1.326.747		1.272.000		1.313.639
Som van de lasten			13.512.431		13.136.000		10.028.658
Financiele baten en lasten	T		15.645		8.000		16.312
SALDO VAN BATEN EN LASTEN			148.276-		856.000		929.947
Resultaatbestemming:							
Toevoegingen/onttrekkingen aan:							
- continuïteitsreserve			100.000				-
- Bestemmingsreserves			247.614-				925.000
- Overige reserves			3.515				770
- Bestemmingsfondsen			4.177-				4.177
Totaal			148.276-				929.947

Kasstroomoverzicht (indirecte methode)

		2021 EUR			2020 EUR	
Saldo van baten en lasten			-148.276			929.947
Kasstroom uit operationele activiteiten						
Saldo van baten en lasten						
Aanpassingen voor:						
- Afschrijvingen	194.593			185.786		
- Mutaties voorzieningen	19.390			-26.356		
- Interest baten en lasten	-13.324			-23.346		
- Boekresultaat afstoting vaste activa	11.455			201.794		
		212.113			337.878	
Veranderingen in werkkapitaal						
- Vorderingen en overlopende activa	-899.642			-848.962		
- Langlopende schulden	14.669			153.760		
- Kortlopende schulden	-255.244			1.694.309		
		-1.140.218			999.107	
Ontvangen interest	817			946		
Ontvangen dividend	3.985			22.400		
Betaalde interest	6.302			-12.576		
		11.104			10.770	
Kasstroom uit operationele activiteiten			-917.001			1.347.755
Kasttroom uit investeringsactiviteiten						
Investeringen in Materiële activa	-706.669			-213.811		
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		-706.669			-213.811	
			-706.669			-213.811
Kasttroom uit financieringsactiviteiten						
Mutatie op rekening courant krediet	650.000			0		
Investeringen in Financiële activa	0			0		
Aflossing uitgegeven lening	12.500			12.500		
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		662.500			12.500	
			662.500			12.500
Mutatie geldmiddelen:			**1.109.446-**			**2.076.391**
Samenstelling liquide middelen en effecten:						
Stand per 01-01	3.079.512			1.003.121		
Stand per 31-12	1.970.066			3.079.512		
Totaal	-1.109.446			2.076.391		

Toelichting behorende tot de jaarrekening 2021

Belangrijkste activiteiten

Landschap Overijssel (De statutaire naam is 'Stichting Landschap Overijssel'). De stichting is gevestigd Poppenallee 39, 7722 KW te Dalfsen.
De stichting heeft als doel:

- Het beheer van natuur, landschap en cultureel erfgoed in Overijssel te stimuleren, te coördineren en te initiëren dan wel zelf activiteiten uit te voeren die leiden tot beheer, zorg, herstel, ontwikkeling en beleving daarvan;
- Natuur- en landschapsschoon en cultureel erfgoed in Overijssel in eigendom en/of zakelijk genotsrecht te hebben, te verwerven en/of in beheer te nemen, alsmede te herstellen en, waar mogelijk, te scheppen, zowel ter wille van de natuur zelf als ten behoeve van het geestelijk en lichamelijk welzijn van de mens;
- Het verrichten van al wat hiermee verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn.

Onder natuur-, landschapsschoon en cultureel erfgoed wordt in dit verband verstaan alles wat tot de aantrekkelijkheid van een landschap bijdraagt. Daartoe worden mede gerekend, naast het aanwezige natuurschoon en in natuurwetenschappelijk en/of visueel landschappelijk opzicht belangrijke objecten, gebouwen en andere elementen van menselijke werkzaamheden, alsmede geologische, geomorfologische- en biologische bijzonderheden, waarvan het behoud van algemeen belang kan worden geacht.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van een verslagperiode van een jaar. Het boekjaar valt samen met het kalenderjaar 2021.

Toegepaste standaarden

De jaarrekening is opgesteld conform Richtlijn 650 voor Fondsenwervende Instellingen van de Raad voor de Jaarverslaggeving.

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten.

Functionele valuta

De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, de functionele valuta van de organisatie.

Continuïteit

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Vergelijkende cijfers

Er hebben zich een aantal presentatiecorrecties voorgedaan in de jaarrekening:

- De inhuurkosten die betrekking hebben op beheer en administratie waren niet hieronder verantwoord, maar onderdeel van de besteding aan de doelstelling. Om een goede vergelijking te kunnen maken is dit aangepast.
- De loonkosten voor fondsenwerving zijn in 2020 aangepast en separaat gepresenteerd. In 2020 waren deze kosten via een verdeelsleutel verdeeld over de programma's.
- De reserve meerjarig werk is onderdeel geworden van de reserve verdienmodellen.
- Een vordering van een nalatenschap was onder de overige vorderingen verantwoord. Dit is gecorrigeerd om vergelijking mogelijk te maken.
- De langlopende en kortlopende schulden waren in 2020 niet rekenkundig juist, dit is aangepast in de cijfers 2020.
- De stand van de materiele activa is ongewijzigd ten opzichte van 2020, maar er vindt een verschuiving plaats tussen inventaris en bedrijfsmiddelen tbv de doelstelling (EUR 124.000).

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling

Algemeen

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de stichting zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.
Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.
Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en/of betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.
De ontvangsten en uitgaven worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft. De volgende waarderingsgrondslagen zijn naar de mening van het bestuur het meest kritisch voor het weergeven van de financiële positie en vereisten, schattingen en veronderstellingen:

- De waardering van de voorzieningen;
- De waardering van het onderhanden projecten, inclusief resultaat op houtkap.

Financiële instrumenten

In de jaarrekening zijn de volgende categorieën financiële instrumenten opgenomen: financiële instrumenten die deel uitmaken van een handelsportefeuille (financiële activa en financiële verplichtingen), verstrekte leningen en overige vorderingen, investeringen in eigenvermogens-instrumenten en overige financiële verplichtingen.
Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde. Indien instrumenten niet zijn gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de staat van baten en lasten, maken eventuele direct toerekenbare transactiekosten deel uit van de eerste waardering.
Na de eerste opname worden financiële instrumenten op de hierna beschreven manier gewaardeerd. De stichting maakt geen gebruik van afgeleide instrumenten (derivaten).

Saldering van financiële instrumenten

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als de stichting beschikt over een deugdelijk juridisch instrument om het financiële actief en de financiële verplichting gesaldeerd af te wikkelen en de stichting het stellige voornemen heeft om het saldo als zodanig netto of simultaan af te wikkelen.
Als er sprake is van een overdracht van een financieel actief dat niet voor verwijdering uit de balans in aanmerking komt, wordt het overgedragen actief en de daarmee samenhangende verplichting niet gesaldeerd.

Financiële instrumenten die deel uitmaken van een handelsportefeuille

Financiële instrumenten (activa en verplichtingen) die worden aangehouden voor handelsdoeleinden, worden gewaardeerd tegen reële waarde en wijzigingen in die reële waarde worden verantwoord in de staat van baten en lasten. Bij eerste opname worden toerekenbare transactiekosten als last in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer zij worden gemaakt.

Overige vorderingen

Verstrekte leningen en overige vorderingen worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode, verminderd met bijzondere waardeverminderingsverliezen.

Kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen

Kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode.

Investeringen in eigenvermogensinstrumenten met beursnotering

De beleggingen van de onderneming in aandelen worden, voor zover deze aandelen beursgenoteerd zijn, na de eerste opname gewaardeerd tegen reële waarde. Veranderingen in de reële waarde worden verwerkt in de winst-en-verliesrekening. Dividenden worden in de winst-en-verliesrekening verantwoord op het moment dat deze betaalbaar zijn gesteld.

Materiële vaste activa

Inventaris en andere vaste bedrijfsmiddelen worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs verminderd met specifiek verkregen subsidies of bijdrage van derden en verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen.
De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de aanschafprijs volgens de lineaire methode op basis van de economische levensduur rekening houdend met de restwaarde. Op terreinen wordt niet afgeschreven.

Verbouwingen	6,67%
Inventaris	6,67% - 33,33%
Bedrijfsmiddelen	10% -33,33%

Afschrijving start op het moment dat een actief beschikbaar is voor het beoogde gebruik en wordt beëindigd bij buitengebruikstelling of bij desinvestering.
Investeringen ten behoeve van de doelstelling worden niet geactiveerd maar direct ten laste van de exploitatie gebracht. Het betreft investeringen in gronden die een natuurwaarde vertegenwoordigen. Investeringen in gronden die geen natuurwaarde vertegenwoordigen worden als vastgoedinvestering aangemerkt en geactiveerd onder de materiële vaste activa. De gronden worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs. De verkrijgingsprijs omvat de koopsom en alle direct toe te rekenen uitgaven zoals juridische advieskosten, overdrachtsbelasting en andere transactiekosten.
Een vastgoedbelegging wordt niet langer geactiveerd in geval van afstoting of permanente buitengebruikstelling, en bij buitengebruikstelling indien geen toekomstige economische voordelen meer worden verwacht. Winsten of verliezen bij afstoting of buitengebruikstelling van een vastgoedbelegging worden bepaald als het verschil tussen de netto opbrengst en de boekwaarde van het actief en worden verwerkt in de winst-en-verliesrekening.

Financiële vaste activa

Deelnemingen waarin geen invloed van betekenis wordt uitgeoefend, worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of duurzaam lagere bedrijfswaarde. Dividenden worden verantwoord in de periode waarin zij betaalbaar worden gesteld. Rentebaten worden verantwoord in de periode waartoe zij behoren, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende actiefpost.
Een financieel actief dat niet wordt gewaardeerd tegen (1) reële waarde met waardewijzigingen in de staat van baten en lasten of (2) geamortiseerde kostprijs of lagere marktwaarde, wordt op iedere verslagdatum beoordeeld om te bepalen of er objectieve aanwijzingen bestaan dat het actief een bijzondere waardevermindering heeft ondergaan. Een financieel actief wordt geacht onderhevig te zijn aan een bijzondere waardevermindering indien er objectieve aanwijzingen zijn dat na de eerste opname van het actief zich een gebeurtenis heeft voorgedaan die een negatief effect heeft op de verwachte toekomstige kasstromen van dat actief en waarvan een betrouwbare schatting kan worden gemaakt.

Objectieve aanwijzingen dat financiële activa onderhevig zijn aan een bijzondere waardevermindering omvatten het niet nakomen van betalingsverplichtingen en achterstallige betalingen door een debiteur, herstructurering van een aan de stichting toekomend bedrag onder voorwaarden die de stichting anders niet zou hebben overwogen, aanwijzingen dat een debiteur of emittent failliet zal gaan, en het verdwijnen van een actieve markt voor een bepaald effect.
Een bijzonder waardeverminderingsverlies met betrekking tot een tegen geamortiseerde kostprijs gewaardeerd financieel actief wordt berekend als het verschil tussen de boekwaarde en de contante waarde van de verwachte toekomstige kasstromen, verdisconteerd tegen de oorspronkelijke effectieve rente van het actief. Verliezen worden opgenomen in de staat van baten en lasten.

Bepaling reële waarde

De reële waarde van een financieel instrument is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en van elkaar onafhankelijk zijn.
De reële waarde van beursgenoteerde financiële instrumenten wordt bepaald aan de hand van de biedprijs.
De reële waarde van niet-beursgenoteerde financiële instrumenten wordt bepaald door de verwachte kasstromen contant te maken tegen een disconteringsvoet die gelijk is aan de geldende risicovrije marktrente voor de resterende looptijd vermeerderd met krediet- en liquiditeitsopslagen.

Bijzondere waardeverminderingen

Voor materiële en financiële vaste activa wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat deze activa onderhevig zijn aan bijzondere waardeverminderingen. Als dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief geschat. De realiseerbare waarde is de hoogste van de bedrijfswaarde en de opbrengstwaarde. Als het niet mogelijk is de realiseerbare waarde te schatten voor een individueel actief, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroom genererende eenheid waartoe het actief behoort.
Wanneer de boekwaarde van een actief of een kasstroom genererende eenheid hoger is dan de realiseerbare waarde, wordt een bijzonder waardeverminderingsverlies verantwoord voor het verschil tussen de boekwaarde en de realiseerbare waarde. Indien sprake is van een bijzonder waardeverminderingsverlies van een kasstroom genererende eenheid, wordt het verlies allereerst toegerekend aan goodwill die is toegerekend aan de kasstroom genererende eenheid. Een eventueel restant verlies wordt toegerekend aan de andere activa van de eenheid naar rato van hun boekwaarden.
Verder wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er enige indicatie is dat een in eerdere jaren verantwoord bijzonder waardeverminderingsverlies is verminderd. Als een dergelijke indicatie aanwezig is, wordt de realiseerbare waarde van het betreffende actief of kasstroom genererende eenheid geschat.
Terugneming van een eerder verantwoord bijzonder waardeverminderingsverlies vindt alleen plaats als sprake is van een wijziging van de gehanteerde schattingen bij het bepalen van de realiseerbare waarde sinds de verantwoording van het laatste bijzonder waardeverminderingsverlies. In dat geval wordt de boekwaarde van het actief (of kasstroom genererende eenheid) opgehoogd tot de geschatte realiseerbare waarde, maar niet hoger dan de boekwaarde die bepaald zou zijn (na afschrijvingen) als in voorgaande jaren geen bijzonder waardeverminderingsverlies voor het actief (of kasstroom genererende eenheid) zou zijn verantwoord.

Vervreemding van vaste activa

Voor verkoop beschikbare vaste activa worden gewaardeerd tegen de boekwaarde of lagere opbrengstwaarde.

Onderhanden projecten

Kosten van onderhanden projecten die direct betrekking hebben op het project (zoals personeelskosten voor werknemers direct werkzaam aan het project, kosten van materialen, kosten van grond en terreinen en afschrijving van installaties en uitrusting die bij de uitvoering van het project worden gebruikt), de kosten die toerekenbaar zijn aan projectactiviteiten in het algemeen en toewijsbaar zijn aan het project en andere kosten die contractueel aan de opdrachtgever kunnen worden toegerekend, worden direct ten laste van de staat van baten en lasten gebracht.
De toerekening van de opbrengsten op projecten geschiedt naar rato van de verrichte prestaties bij de uitvoering van het werk (‘percentage of completion’-methode) per balansdatum.
Fondsenwervende organisaties kunnen op basis van hun algehele projectbegroting aangeven dat het begrote eigen aandeel in de projectkosten zal worden gedekt uit ‘normale’ algemene baten (bijvoorbeeld fondsenwerving of andere inkomsten). Als er een reële verwachting bestaat dat die inkomsten in de looptijd van het project er ook zullen zijn, hoeft bij de start van het project het gehele verwachte eigen deel niet gelijk als verlies genomen te worden. Een gelijke toerekening van de subsidiebaten wordt gemaakt in relatie tot de totale

bestedingen en zo wordt het eigen aandeel ook gespreid naar gelang de voortgang van het project. De nog te ontvangen bijdragen en vooruit ontvangen bijdragen van onderhanden projecten zijn verantwoord onder de vorderingen respectievelijk de kortlopende schulden.

Vorderingen en effecten

De grondslagen voor de waardering van vorderingen en effecten is beschreven onder het hoofd Financiële instrumenten.

Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Indien liquide middelen niet ter vrije beschikking staan, wordt hiermee rekening gehouden bij de waardering.

Reserves en fondsen

Indien een deel van de reserves en fondsen is afgezonderd omdat daaraan een beperktere bestedingsmogelijkheid is gegeven dan - gezien de doelstelling van de organisatie - zou zijn toegestaan en deze beperking door derden is aangebracht, wordt dit deel aangemerkt als bestemmingsfonds. Indien de beperking door het bestuur is aangebracht, wordt dit deel aangemerkt als bestemmingsreserve.

Continuïteitsreserve

De continuïteitsreserve is gevormd om de continuïteit te waarborgen ingeval van (tijdelijke) sterk tegenvallende opbrengsten.

Bestemmingsreserves

De beperkte bestedingsmogelijkheid van de bestemmingsreserve is door het bestuur bepaald, en betreft geen verplichting, het bestuur kan deze beperking zelf opheffen.

Overige reserves

Overige reserves betreffen reservemiddelen die resteren na de eerder genoemde bestedingen.

Bestemmingsfonds

Bestemmingsfonds betreffen middelen die zijn verkregen met een door derden aangegeven specifieke bestemming.

Voorzieningen

Een voorziening wordt in de balans opgenomen, wanneer er sprake is van een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting die het gevolg is van een gebeurtenis in het verleden

- waarvan een betrouwbare schatting kan worden gemaakt en
- waarbij het waarschijnlijk is dat voor afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen nodig is.

Indien (een deel van) de uitgaven die noodzakelijk zijn om een voorziening af te wikkelen waarschijnlijk geheel of gedeeltelijk door een derde worden vergoed bij afwikkeling van de voorziening, wordt de vergoeding als afzonderlijk actief gepresenteerd. Voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen en verliezen af te wikkelen.

Voor verwachte kosten inzake onderhoud van panden, installaties e.d. wordt een voorziening gevormd. Ook is een voorziening gevormd voor achterstallig onderhoud in onze terreinen. De toevoegingen aan de voorziening achterstallig onderhoud worden bepaald op basis van het geschatte bedrag van groot / achterstallig onderhoud en de periode die telkens verloopt tussen de werkzaamheden van groot onderhoud, een en ander zoals blijkend uit een meerjarenonderhoudsplan. De kosten van groot onderhoud worden verwerkt ten laste van de voorziening voor zover deze is gevormd voor de beoogde kosten.

De jubileumvoorziening betreft een voorziening voor toekomstige jubileumuitkeringen. De voorziening betreft het geschatte bedrag van de in de toekomst uit te keren jubileumuitkeringen. De berekening is gebaseerd op gedane toezeggingen, kans dat iemand in dienst blijft en leeftijden.

De milieuvoorziening betreft een voorziening voor toekomstige kosten om het asbest uit woningen te laten saneren. De omvang van de voorziening is bepaald op basis van een inventarisatie die is uitgevoerd door de Monumentenwacht Overijssel/Flevoland.

Schulden
De grondslagen voor de waardering van de kortlopende schulden is beschreven onder het hoofd Financiële instrumenten.

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Geworven baten
De geworven baten worden verantwoord voor het door de instelling ontvangen bedrag zonder dat de door de eigen organisatie gemaakte kosten in mindering zijn gebracht.

Donaties en Giften
Donaties en giften worden verantwoord in het jaar waarin zij worden ontvangen, met uitzondering van ontvangsten die kunnen worden toegerekend aan een periode waarin een bepaalde mailingactie heeft plaats gevonden. Giften van een zaak in natura worden gewaardeerd tegen de reële waarde in Nederland.

Nalatenschappen
Nalatenschappen en nalatenschappen belast met een recht van vruchtgebruik worden opgenomen in het boekjaar waarin de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Voor lopende nalatenschappen wordt per jaareinde een betrouwbare schatting gemaakt en wordt deze als bate en vordering uit nalatenschappen verantwoord.

Baten van bedrijven en andere organisaties zonder winstoogmerk
De ontvangen baten van bedrijven en andere organisaties zonder wistoogmerk worden verantwoord voor het door de instelling ontvangen bedrag. Verwerking vindt plaats in het jaar waarin de bate is ontvangen dan wel door die derde is toegezegd.

Baten van loterijorganisaties
De baten van loterijorganisaties worden in het jaar verantwoord waarin deze zijn toegezegd.

Bijdragen van overheden
Overheidsbijdragen worden aanvankelijk in de balans opgenomen als vooruit ontvangen baten. Zodra er redelijke zekerheid bestaat dat zij zullen worden ontvangen en dat de organisatie zal voldoen aan de daaraan verbonden voorwaarden, wordt de bijdrage als bate verantwoord. Bijdragen ter compensatie van door de organisatie gemaakte kosten worden systematisch als opbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen, in dezelfde periode als die waarin de kosten worden gemaakt.

Baten als tegenprestatie voor de levering van producten
Opbrengsten uit de verkoop van artikelen worden onder de baten tegen de brutowinst opgenomen. De brutowinst is de netto-omzet verminderd met de kostprijs van de verkochte artikelen. Onder de netto-omzet wordt verstaan de opbrengst onder aftrek van kortingen en over de omzet geheven belastingen. Onder de kostprijs wordt verstaan de inkoopwaarde van de goederen, verhoogd met de op de inkoop en verkoop drukkende directe (aan derden betaalde) verwervingskosten. De door de fondsenwervende instelling in dit verband gemaakte eigen kosten worden als kosten van fondsenwerving verantwoord.

Baten als tegenprestatie voor de levering van diensten
Opbrengsten uit het verlenen van diensten, als het verrichten van administratie voor derden en dienstverlening aan derden, worden opgenomen in de baten tegen de reële waarde van de ontvangen of te ontvangen vergoeding, na aftrek van tegemoetkomingen en kortingen. Baten uit het verlenen van diensten worden in de winst-en-verliesrekening verwerkt wanneer het bedrag van de baten op betrouwbare wijze kan worden bepaald, de inning van de te ontvangen vergoeding waarschijnlijk is, de mate waarin de dienstverlening op balansdatum is verricht betrouwbaar kan worden bepaald en de reeds gemaakte kosten en de kosten die (mogelijk) nog moeten worden gemaakt om de dienstverlening te voltooien op betrouwbare wijze kunnen worden bepaald.

Beheerbaten
Beheeropbrengsten worden lineair in de winst-en-verliesrekening opgenomen op basis van de duur van de overeenkomst. Vergoedingen ter stimulering van het sluiten van huur- en pachtovereenkomsten

worden als integraal deel van de totale beheerbaten verwerkt.

Toerekening uitvoeringslasten

Direct toerekenbare kosten worden direct toegerekend aan de categorieën doelstellingen, werving baten of beheer en administratie. Uitvoeringslasten worden toegerekend aan de doelstellingen, werving baten en beheer en administratie op basis van de werkelijk bestede uren, middels een vastgesteld voorcalculatorisch intern uurtarief. De uren worden bepaald per functie. Het interne uurtarief wordt als volgt berekend: totaal van de loonkosten gedeeld door het aantal productieve uren + een opslag voor overhead per uur. De personeelskosten voor de ondersteuning en de directie zijn gerubriceerd onder de kosten voor administratie en beheer. Deze kosten vallen binnen de opslag voor de overhead.

Personeelsbeloningen

De beloningen van het personeel worden als last in de staat van baten en lasten verantwoord in de periode waarin de arbeidsprestatie wordt verricht en, voor zover nog niet uitbetaald, als verplichting op de balans opgenomen. Als de reeds betaalde bedragen de verschuldigde beloningen overtreffen, wordt het meerdere opgenomen als een overlopend actief voor zover er sprake zal zijn van terugbetaling door het personeel of van verrekening met toekomstige betalingen door de stichting.

De WNT is van toepassing op Stichting Landschap Overijssel. Het voor Stichting Landschap Overijssel toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2021 EUR 209.000.

Pensioenen

Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan het pensioenfonds verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies.

Landschap Overijssel heeft voor haar werknemers van 21 jaar en ouder een pensioenregeling getroffen die is ondergebracht bij het Bedrijfspensioenfonds voor de Landbouw. De regeling wordt uitgevoerd door Interpolis. De dekkingsgraad van het Bedrijfspensioenfonds voor de Landbouw per 31 december 2021 is 105,6%. Er is geen sprake van additionele verplichtingen uit hoofde van de uitvoeringsovereenkomst met het fonds, de pensioenovereenkomst met de werknemers of andere toezeggingen aan werknemers.

Financiële baten en lasten

Zowel de rentebaten en beleggingsopbrengsten als de beheer-, rente- en bankkosten worden verantwoord onder de financiële baten en lasten.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode. Ten behoeve van het opstellen van een kasstroomoverzicht worden onder geldmiddelen verstaan de kasmiddelen, de tegoeden op bankrekeningen en op korte termijn zeer liquide activa. De op korte termijn zeer liquide activa zijn die beleggingen die zonder beperkingen en zonder materieel risico van waardevermin-deringen als gevolg van de transactie kunnen worden omgezet in geldmiddelen.
Investeringen in gronden en gebouwen niet ten behoeve van de doelstelling vallen onder de investeringskasstroom en investeringen ten behoeve van de doelstelling zijn onderdeel van de operationele kasstroom.

Toelichting op de balans

A. Materiële vaste activa

Het verloop van de materiële vaste activa is als volgt:

	Gronden	Verbouwing	Inventaris	Bedrijfs-middelen t.b.v. doelstelling	Totaal
Cum Aanschafwaarde	584.727	382.095	735.722	1.452.206	3.154.750
Cumulatieve afschr.	-	167.890	463.753	747.662	1.379.305
Boekwaarde 1/1	584.727	214.205	271.968	704.544	1.775.445
Aanschafwaarde					
Stand 1 januari	584.727	382.095	735.722	1.452.206	3.154.750
Investeringen	556.562		37.763	112.344	706.669
Desinvesteringen			24.330	28.041	52.371
Stand per 31/12	1.141.289	382.095	749.155	1.536.509	3.809.048
Afschrijvingen en waardeverminderingen					
Stand 1 januari	-	167.890	463.753	747.662	1.379.305
Afschrijvingen		17.779	63.553	113.261	194.593
Afschr. op desinv.			24.330	16.586	40.916
Stand per 31/12	-	185.669	502.976	844.337	1.532.982
Boekwaarde 31/12	1.141.289	196.426	246.179	692.173	2.276.066

De activering van de gronden heeft betrekking op grondoppervlakten die bestemd zijn voor kavelruil of verkoop en worden aangehouden ter 'belegging'. De reële waarde is gelijk aan de verkrijgingsprijs van EUR 1.141.289. In 2021 is geïnvesteerd in een erf met opstallen die in de toekomst doorontwikkeld gaat worden.

De investeringen in de bedrijfsmiddelen ten behoeve van de doelstelling bestaan uit machines ten behoeve van beheerwerkzaamheden en gereedschap voor vrijwilligers.

De verbouwingen in kantoorruimten en inventaris (met name mobile device) zijn benodigd voor de bedrijfsvoering.

B. Financiële vaste activa

	2021 EUR	2020 EUR
Deelneming Landgoed Vilsteren	326.489	326.489
Langlopende vordering N.O.N.	-	10.000
Langlopende Lening Kolkersveld	87.500	90.000
Totaal deelnemingen	413.989	426.489

Deelnemingen

Op balansdatum ultimo 2021 beschikt Landschap Overijssel over 15,2% van het aandelenkapitaal Landgoed Vilsteren B.V. Landschap Overijssel heeft 198 aandelen in bezit van het totaal van 1.306 aandelen. Deze deelneming wordt aangehouden ten behoeve van de doelstelling. De actuele waarde van deze deelneming per 31-12-2020 bedraagt EUR 940.801 (2019: EUR 893.325). Op het moment van het gereedkomen van deze jaarrekening is de actuele waarde per 31-12-2021 nog niet bekend.

Langlopende vordering N.O.N.

De hoofdsom is afgelost in 11 jaar in jaarlijkse termijnen van EUR 10.000. De laatste termijnbetaling heeft in 2021 plaatsgevonden.

	2021 EUR	2020 EUR
Vordering per 1 januari	10.000	20.000
Aflossing	-10.000	-10.000
Vordering per 31 december	0	10.000

Langlopende vordering Kolkersveld

De hoofdsom wordt afgelost in 40 jaar in jaarlijkse termijnen van EUR 2.500 tegen een rente van 5%.

	2021 EUR	2020 EUR
Vordering per 1 januari	90.000	92.500
Aflossing	2.500	2.500
Vordering per 31 december	87.500	90.000

Tot zekerheid van de betaling van de lening bestaat een eerste hypotheekrecht op het aan Kolkersveld te verlenen recht van erfpacht.

C. Vorderingen en overlopende activa

	2021 EUR	2020 EUR
Vorderingen overheden	527.096	505.684
Debiteuren	205.103	296.018
Onderhanden projecten	2.258.491	1.151.024
Vordering Postcodeloterij	1.125.000	1.125.000
Te vorderen BTW	15.067	25.203
Overige vorderingen en overlopende activa	200.980	326.946
Totaal vorderingen en overlopende activa	4.331.737	3.429.875

Vorderingen overheden

	2021 EUR	2020 EUR
Provincie Overijssel SKNL	188.318	505.684
Provincie Overijssel SNL	208.282	-
Provincie Overijssel Overig	116.016	-
Gemeenten	14.480	-
Totale vordering overheden	527.096	505.684

Provincie Overijssel SKNL
Via de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL) kan maximaal 85% van de taxatiewaarde van een aangekocht perceel grond, dat voldoet aan de regeling, worden teruggevorderd. In 2021 heeft Landschap Overijssel gronden aangekocht. Voor de afwaardering van deze gronden als gevolg van het wijzigen van de bestemming naar Natuurgronden heeft Landschap Overijssel twee SKNL-aanvragen ingediend. Voor het bedrag van de verwachte toekenningen is ultimo 2021 een vordering opgenomen.

Provincie Overijssel SNL
De subsidieregeling SNL is gewijzigd van een vergoeding van de normkosten van 75 naar 84% met ingang van 2021. De extra middelen die deze wijziging met zich meebrengt worden in 2022 ontvangen.

Provincie Overijssel Overig
Dit betreft een aantal project gerelateerde facturen die in 2021 verstuurd zijn en die per balansdatum nog open staan.

Onderhanden projecten

	2021 EUR	2020 EUR
Te vorderen projectbijdragen Rijk	40.000	2.089
Te vorderen projectbijdragen Provincie	2.073.063	1.014.766
Te vorderen projectbijdragen Gemeente	20.605	12.329
Te vorderen overige projectbijdragen	124.823	121.840
Totaal onderhanden projecten	2.258.491	1.151.024

Er zijn een aantal grote projecten die nog met de provincie afgerekend moeten worden. Een aantal Natura 2000 trajecten zit in de afronding en een aantal grote aanvragen loopt op balansdatum. Denk hierbij aan begrazing en vrijwilligerswerk.

Vordering postcodeloterij

De bijdrage van de Nationale Postcodeloterij bedraagt jaarlijks EUR 1.125.000 en wordt in het volgende boekjaar ontvangen.

Overige vorderingen en overlopende activa

	2021 EUR	2020 EUR
Vooruitbetaalde bedragen	68.269	96.126
Te vorderen nalatenschap	70.687	145.687
Te vorderen houtopbrengsten	25.000	40.000
Te vorderen uitkeringen SAZAS	15.748	-
Te vorderen compensatieregeling UWV	5.222	27.684
Overige vorderingen	16.055	17.448
Totaal overige vorderingen en overlopende activa	200.980	326.946

Vooruitbetaalde bedragen

De vooruitbetaalde bedragen bestaan uit diverse vooruitbetalingen, waaronder een vooruitbetaling op de verzekeringen en software.

Te vorderen nalatenschap

In 2021 is één nalatenschap toegekend aan Landschap Overijssel, waarbij de afwikkeling in 2022 plaatsvindt.

Te vorderen houtopbrengsten

De netto te vorderen houtopbrengsten zijn geschat op EUR 25.000 en hebben betrekking op de bomenkap in een viertal gebieden. De bomenkap heeft plaatsgevonden in 2021/2022 maar de eindafrekening is nog niet ontvangen. De vordering is de inschatting van de opbrengsten van de houtverkoop minus de kapkosten en omvat een inschatting van de jaarovergang.

Te vorderen compensatieregeling UWV

De compensatieregeling stamt uit 2018 en is in 2021 afgewikkeld. Echter is geen rekening gehouden met vakantiegeld, waardoor een bezwaarschrift is gemaakt.

Alle vorderingen en overlopende activa hebben een verwachte looptijd korter dan één jaar, tenzij anders aangegeven. Het vormen van een voorziening voor oninbaarheid wordt niet noodzakelijk geacht.

D. Liquide middelen

	2021 EUR	2020 EUR
ING	100.364	565.068
ABN AMRO Bank	1.866.520	2.503.856
Kasmiddelen	1.463	1.113
Kruisposten	1.720	9.475
	1.970.066	3.079.512

De liquide middelen zijn terstond opeisbaar. Voor een toelichting op de afwijking wordt verwezen naar het kasstroomoverzicht.

E. Reserves

	2021 EUR	2020 EUR
Stichtingkapitaal	226	226
Continuïteitsreserve	1.100.000	1.000.000
Bestemmingsreserve	2.152.385	2.400.000
Overige reserves	10.757	7.242
	3.263.368	3.407.468

Het verloop van de reserves ziet er als volgt uit:

	Stichting kapitaal	Continui-teitsreserve	Bestemmings-reserve	Overige reserve	Totaal
Stand per 1 januari	226	1.000.000	2.400.000	7.242	3.407.468
Toevoegingen	-	100.000	398.276	3.515	501.791
Bestedingen	-	-	398.276-	-	398.276-
Vrijval	-	-	247.614-	-	247.614-
Stand per 31 december	226	1.100.000	2.152.386	10.757	3.263.368

Continuïteitsreserve

De continuïteitsreserve is gevormd om de continuïteit van de stichting te waarborgen. De omvang van de continuïteitsreserve bepalen we aan de hand van de volgende uitgangpunten:

- De vaste personele kosten bedragen ruim EUR 4,2 miljoen per jaar conform begroting 2022;
- Binnen 6 maanden na het wegvallen van structurele opbrengstenstroom (zoals postcodeloterij) dient ombuiging van de personele vaste kern te worden gerealiseerd;
- 25% van de opbrengstenstroom valt ineens weg;
- De kosten van de ombuiging bedragen 15% van de personele jaarlast.

Met deze uitgangspunten is de continuïteitsreserve bepaald op EUR 1.1 miljoen.

Bestemmingsreserve

	Aankopen	Uitvoering natuur-beheer	Organisatie-ontwikkeling	Ontwikkeling verdien-modellen	Totaal
Stand per 1 januari	975.000	450.000	300.000	675.000	2.400.000
Toevoegingen	248.276		150.000		398.276
Bestedingen	248.276-		150.000-		398.276-
Vrijval				247.614-	247.614-
Stand per 31 december	975.000	450.000	300.000	427.386	2.152.386

Bestemmingsreserve aankopen

Voor aankopen is een tweetal reserves gevormd, namelijk de juridische aankopen en de vrije aankopen.

Juridische aankopen
Voor zover de verwervingskosten van toekomstige, juridisch verplichte aankopen niet door subsidies/fondsenbijdragen van derden gedekt kunnen worden, zijn deze kosten bestemd in onze aankoopreserve.

Vrije aankopen
Elk jaar komen we in de gelegenheid om gronden te verwerven, in eigendom of met een andersoortige constructie, in beheer. We hebben de wens om de komende jaren ons beheerareaal uit te breiden. Hierin moeten we echter kiezen. Vanuit de Natura2000-ontwikkelopgaven is het best mogelijk dat er veel grond op de markt komt, al kan het ook zijn dat deze grond naar de overblijvende boeren gaat. Hoe dan ook moeten we ervoor zorgen dat we de kansen pakken. De beschikbaarheid van middelen is hiervoor van groot belang. We vormen daarvoor dan ook een reserve.

Bestemmingsreserve uitvoering natuurbeheer

Er zijn een aantal factoren die het risicoprofiel voor Natuurbeheer bepalen. Ondanks het planmatige beheer dat we voeren op basis van de beheerplannen/CMSi, zijn we ook afhankelijk van de situatie op dat moment. Extreme droogte of juist natte situaties kunnen leiden tot onverwachte situaties waar we op moeten schakelen. De sterfte van beuken als gevolg van de droogte is daar een voorbeeld van. De veiligheidsanalyses of de kap die we als gevolg hiervan moeten uitvoeren zijn onvermijdelijk, maar ook niet te voorzien. Het veranderende klimaat leidt naar verwachting tot meer van dergelijke situaties. Deze klimaatverandering kan in de toekomst ook leiden tot de inzet van andere, duurdere machines. Een andere factor is de onzekerheid op het natuurbeleid en dan met name de financiering daarvan.
Het Subsidiestelsel Natuur en Landschap wordt op verschillende niveaus tegen het licht gehouden. Dit heeft onder andere geleid tot een stijging van de subsidiëring op natuurbeheer van 75 naar 84%. Ook onze overige inkomsten staan onder continue druk. Dat komt enerzijds omdat we voor een groot deel afhankelijk zijn van overheidsfinanciering (en daarmee van politiek sentiment), maar ook omdat de baten uit de terreinen onder druk staan. Dit komt onder andere door minder houtopbrengsten (bomenkapdiscussie) en mogelijk minder pachtopbrengsten (als gevolg van uitmijning en bruikbaarheid terreinen door klimaat). Aan de andere kant stijgen de kosten voor natuurbeheer, onder andere door omvorming van bos naar heide en de klimaatomstandigheden. Voor al deze risico’s en onzekerheden is een bestemmingsreserve beheer gevormd.

Bestemmingsreserve organisatieontwikkeling

We reserveren een aantal componenten in deze bestemmingsreserve:

- Uitwerken en implementeren van een Impactmeting in de programma’s en op het beleidsplan 2022-2025;
- Uitwerken van strategisch HR-beleid en strategisch personeelsplan en actualiseren van de HRM instrumenten;
- Investeringen in ICT om de trend naar meer thuiswerken te faciliteren en up-to-date houden van onze ICT-beheeromgeving;
- Het uitvoeren van een onderzoek naar toekomstige huisvesting in relatie met het moderne werken.
- Marketing en communicatie: vernieuwing website en activiteiten rondom ons 90-jarig bestaan.

Bestemmingsreserve Inzet duurzaam verdienmodel

Onze inkomsten staan onder continue druk. Uit de meerjarenbegroting blijkt dat we op toekomstige tekorten afstevenen als we hier niet op handelen. Daarnaast zien we ook dat op de langere termijn (na 2024) risico's op ons afkomen en dat we hierin kwetsbaar zijn door onze grote afhankelijkheid van de overheid.
Om te kunnen anticiperen op deze risico's en onze afhankelijkheid van de overheid terug te kunnen brengen, is het noodzakelijk om onze vrij te besteden baten te laten toenemen. Daarom is besloten om een bestemmingsreserve 'verdienmodel' te gaan vormen. Deze reserve is bedoeld om middelen te reserveren, die ingezet kunnen worden als investering. Deze investeringen zijn natuurlijk bedoeld om onze kosten te verlagen en/of onze baten te verhogen. Te denken valt onder andere aan rode ontwikkelingen, energieproductie of ons landbouwbedrijf. Natuurlijk geldt hiervoor dat we alleen ontwikkelingen realiseren als die passen binnen onze doelstelling. Deze reserve wordt tweeledig gevormd:

- Vanuit het resultaat uit aankopen en vervreemdingen van gronden en opstallen. Hiervoor geldt dat we ons richten op vervreemding van onroerend goed dat niet direct bijdraagt aan onze doelstelling. Daarbij zijn we deels (afhankelijk van het object) verplicht om deze opbrengsten te investeren in natuur, welke wel past bij de doelstelling. Een deel van deze opbrengsten zijn vrij te besteden. Dit voegen we toe aan de 'verdienmodel'-reserve.
- Indien de winstbestemming een plus kent, voegen we deze toe aan het duurzame verdienmodel zodat we duurzaam aan onze doelstelling kunnen werken.

F. Fondsen

Bestemmingsfondsen

	Projecten	Specifieke giften	Totaal
Stand per 1 januari	-	4.177	4.177
Toevoegingen	1.125.000	10.839	1.135.839
Bestedingen	1.125.000	15.016	1.140.016
Stand per 31 december	-	-	-

Bestemmingsfonds projecten
Betreft een fonds vanuit de NPL-middelen vanuit De 12-Landschappen. Jaarlijks wordt EUR 1.125.000 ontvangen en de ontvangen middelen vanuit het verleden zijn geheel besteed.

Bestemmingsfonds specifieke giften
Dit fonds betreft diverse specifieke giften die moeten worden besteed aan een specifieke doelstelling.

G. Voorzieningen

	Onderhoud gebouwen	Onderhoud terreinen	Jubilea personeel	Totaal
Stand per 1 januari	373.880	97.545	51.929	523.354
Dotatie	264.000	-	-	264.000
Bestedingen	137.013	97.545	3.814	238.372
Vrijval	-	-	6.238	6.238
Stand per 31 december	500.867	-	41.877	542.744

Voorziening groot onderhoud gebouwen

De voorziening groot onderhoud gebouwen is gevormd ten behoeve van groot onderhoud in de komende jaren. De hoogte van de voorziening is gebaseerd op het onderhoudsplan ten behoeve van het groot onderhoud voor de komende 5 jaren. Het onderhoudsplan is opgesteld door de Monumentenwacht Overijssel/Flevoland.

Voorziening achterstallig onderhoud eigen terreinen

Deze voorziening is in 2019 gevormd ten behoeve van het achterstallig onderhoud in een aantal terreinen. Dit achterstallig onderhoud is ontstaan door:

- Afwezigheid van een voorman in de beheerseenheden ZO- en NO Twente (2018 en 2019), waardoor geplande werkzaamheden niet tijdig uitgevoerd kunnen worden.
- Schade vanwege de droogte in de zomers 2018 en 2019. Dit heeft geleid tot extra sterfte van bomen en een aanzienlijke toename van opslag.

De voorziening is per terrein bepaald op basis van aangevraagde offertes, werkplanningen en diverse kengetallen op basis van ervaringen uit het verleden. De in 2021 uitgevoerde onderhoudswerkzaamheden zijn in mindering gebracht op de voorziening, waarmee al het voorziene achterstallig onderhoud is uitgevoerd.

Voorziening Jubilea personeel

De voorziening jubilea personeel is gevormd ten behoeve van kosten van jubilea personeel. De hoogte van de voorziening is gebaseerd op de verwachte uitkeringen voor de komende 10 jaar.

H. Langlopende schulden

	2021 EUR	2020 EUR
Vooruit ontvangen beheer de Regge	92.520	97.660
Vooruit ontvangen beheer en vervanging brug Mariënberg	73.267	73.267
Vooruit ontvangen beheer Dassenraster Reestdal	31.511	33.935
Vooruit ontvangen beheer vleermuistoren Teesinkbos	25.822	27.114
Vooruit ontvangen beheer Lankhorst	15.120	15.960
Vooruit ontvangen beheer Janninksbos	11.092	11.092
Vooruit ontvangen beheer 't Vaneker	163.456	169.092
Vooruit ontvangen beheer Kristalbad	30.000	-
Totaal langlopende schulden	442.788	428.120

Vanuit bijdragen van Tennet (Dassenraster Reestdal), Rijkswaterstaat (Lankhorst, Regge en Kristalbad), het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (Vleermuistoren), Vitens (Janninksbos) en particulieren (Regge en Mariënberg) zijn er afspraken gemaakt met betrekking tot het beheer voor de komende 25 jaar (enkel voor beheer 'Dassenraster Reestdal' geldt 20 jaar). Jaarlijks wordt, met uitzondering van de brug en Kristalbad, een evenredig deel van de bijdrage besteed aan het betreffende beheer. In 2021 zijn beheergelden voor het Kristalbad ontvangen die over 10 jaar besteed zullen worden. Het kortlopende deel van deze langlopende schuld bedraagt EUR 15.331.

I. Kortlopende schulden en overlopende passiva

	2021 EUR	2020 EUR
Crediteuren	1.760.161	1.092.438
Belastingen en sociale premies	247.336	199.243
Vooruitontvangen bijdragen	1.729.666	2.645.987
Krediet Groenfonds	650.000	-
Overige schulden en overlopende passiva	355.795	410.534
Totaal kortlopende schulden en overlopende passiva	4.742.957	4.348.202

De looptijd van de kortlopende schulden en overlopende passiva is kleiner dan één jaar, tenzij bij de toelichting bij de betreffende post iets anders wordt omschreven.

Crediteuren

De crediteuren zijn ten opzichte van 2020 gestegen omdat Natura2000 rondom de jaargrens volop in uitvoering was.

Belastingen en sociale premies

	2021 EUR	2020 EUR
Pensioenpremie	113.768	73.541
Loonheffing / sociale lasten	133.567	125.702
Totale belastingen en sociale premies	247.336	199.243

Vooruit ontvangen bijdragen

	2021 EUR	2020 EUR
Vooruit ontvangen projectbijdragen	1.625.452	2.557.007
Overige vooruit ontvangen bedragen	104.214	88.979
Totaal vooruit ontvangen bijdragen	1.729.666	2.645.987

Vooruit ontvangen projectbijdragen

	2021 EUR	2020 EUR
Vooruit ontvangen projectbijdragen Rijk	222.728	341.090
Vooruit ontvangen projectbijdragen Provincie	364.189	2.118.188
Vooruit ontvangen projectbijdragen Gemeenten	77.075	48.246
Vooruit ontvangen overige projectbijdragen	142.156	49.484
Totaal vooruit ontvangen projectbijdragen	806.148	2.557.007

Rond de jaargrens lagen diverse afrekeningen bij de provincie ter beoordeling, waardoor de vooruit ontvangen projectbijdragen fors is teruggelopen ten opzichte van 2020.

Overige schulden en overlopende passiva

	2021 EUR	2020 EUR
Vooruit ontvangen projectbijdragen Rijk	346.100	341.090
Vooruit ontvangen projectbijdragen Provincie	1.093.989	2.118.188
Vooruit ontvangen projectbijdragen Gemeenten	35.027	48.246
Vooruit ontvangen overige projectbijdragen	150.336	49.484
Totaal vooruit ontvangen projectbijdragen	1.625.452	2.557.007

Er zitten diverse Natura 2000 projecten in de afronding van de planvorming. In 2020 liepen veel trajecten en vond voorfinanciering plaats door de provincie, in de afronding wordt de laatste termijn na afrekening betaald. Hierdoor zien we in 2021 een lager saldo vooruitontvangen projectbijdragen van de provincie dan in 2020.

Nog te betalen aankoop

In 2017 heeft een aankoop in de gronden Enschede-Noord en Enter plaatsgevonden, waarvan een deel gefinancierd wordt middels een SKNL-regeling. De financiële afwikkeling heeft voor een deel plaatsgevonden in 2020. Het restant zal worden afgewikkeld in 2022.

Verlofdagen

Als gevolg van de personele onderbezetting zijn in 2021 veel verlofuren opgebouwd.

Financiële instrumenten

Algemeen

Landschap Overijssel maakt gebruik van uiteenlopende financiële instrumenten die de stichting blootstellen aan markt-, valuta-, rente-, kasstroom-, krediet- en liquiditeitsrisico. Om deze risico's te beheersen heeft Landschap Overijssel een beleid opgesteld inclusief een stelsel van limieten en procedures, om de risico's van onvoorspelbare ongunstige ontwikkelingen op de financiële markten en daarmee de financiële prestaties van de organisatie, te beperken. Landschap Overijssel zet geen afgeleide financiële instrumenten in om risico's te beheersen.

Valutarisico

In 2019 is de beleggingsportefeuille verkocht. Hiermee is ook het valutarisico voor Landschap Overijssel komen te vervallen.

Kredietrisico

De vorderingen uit hoofde van handelsdebiteuren zijn belegd bij partijen die bekend zijn, waardoor het geschatte kredietrisico naar verwachting beperkt is. Bij aangaan van (omvangrijke) verplichtingen wordt de kredietwaardigheid van een partij getoetst.

Renterisico en kasstroomrisico

Het renterisico is beperkt tot eventuele veranderingen in de marktwaarde van uitgegeven leningen. Bij deze leningen is sprake van een vast rentepercentage over de gehele looptijd. De leningen worden aangehouden tot het einde van de looptijd. De organisatie heeft derhalve als beleid om geen afgeleide financiële instrumenten te gebruiken om (tussentijdse) rentefluctuaties te beheersen.

Prijsrisico

In 2019 is de beleggingsportefeuille verkocht. Hiermee is ook het prijsrisico voor Landschap Overijssel komen te vervallen.

Liquiditeitsrisico

De organisatie loopt geen significante liquiditeitsrisico's.

Reële waarde

De reële waarde van de overige in de balans opgenomen financiële instrumenten benadert de boekwaarde ervan.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Risico – Klacht bij de Europese Commissie.

Naar aanleiding van een klacht ingediend door enkele particuliere grondbezitters (waaronder Nationaal Park de Hoge Veluwe) over de PNB-regeling, welke klacht volgens de Europese Commissie later zou zijn 'opgevolgd' door de Vereniging Gelijkberechtiging Grondbezitters ('VGG'), oordeelde de Europese Commissie in een besluit d.d. 2 september 2015, dat de Staat de subsidieregeling weliswaar onterecht niet van tevoren heeft aangemeld bij de Commissie, maar keurde zij de regeling achteraf alsnog goed. Zowel de VGG als de terreinbeherende organisaties (TBO's) hebben – op verschillende gronden - tegen dit besluit van de Europese Commissie beroep ingesteld. De VGG heeft beroep ingesteld, omdat zij van mening is dat de formele onderzoeksprocedure had moeten worden geopend. Wij hebben mede beroep aangetekend, omdat de TBO's onder andere - in tegenstelling tot de Europese Commissie - van mening zijn dat natuurbeschermingsorganisaties als Stichting Landschap Overijssel niet kwalificeren als 'onderneming', en aldus geen sprake is van staatssteun. Voorts is er naar het inzicht van de TBO's evenmin sprake geweest van een 'economisch voordeel', althans niet in de mate die de Europese Commissie lijkt aan te nemen en heeft de PNB-regeling niet geleid tot een vervalsing van de mededinging en/of een beïnvloeding van het interstatelijk handelsverkeer, omdat het alleen gaat over Nederlands natuurbeheer.

Gevolgen/genomen maatregelen – In september 2020 is er een uitspraak geweest van het EU-Hof van Justitie in Luxemburg. In dit arrest zijn de conclusies van het EU-Gerecht uit 2018 in stand gelaten en is geoordeeld dat de Europese Commissie de PNB-regeling middels een verkeerde onderzoeksprocedure heeft beoordeeld, en er zodoende een procedureel gebrek kleefde aan het eerdere besluit van de Europese Commissie uit 2015. Het gevolg van de arresten van het Gerecht en het EU-Hof van Justitie is dat het besluit van de Europese Commissie van 2 september 2015 nietig is. De Europese Commissie zal de PNB-regeling vermoedelijk aan een hernieuwde beoordeling onderwerpen.

Wij wachten de voortgang van dit hernieuwde onderzoek af en zien de uitkomst ervan wederom met vertrouwen tegemoet. In het kader van de PNB-regeling, gelijk de subsidieregelingen vóór de invoering van de PNB regeling in 1993, werden de TBO's belast met de aankoop of verkrijging van gronden ten behoeve van de totstandbrenging van de Nederlandse Ecologische Hoofdstructuur (thans: Natuurnetwerk Nederland) met als uitdrukkelijk doel de verworven gronden planmatig te transformeren en daarmee ook financieel af te waarderen tot natuurterrein, om deze eeuwigdurend als natuur te beheren en te behouden, alsmede open te stellen. De waarde van deze terreinen is in beginsel nihil, omdat kwalitatief adequaat beheer van natuurterreinen per saldo geld kost. In die zin is er ook geen sprake van financiële bevoordeling of andersoortige begunstiging van Stichting Landschap Overijssel, waardoor naar onze mening ook geen sprake is van staatssteun. Terugvordering van subsidies dan wel de rente daarover is naar onze mening thans ook niet aan de orde. Daarom is gelijk aan voorgaande jaren geen verplichting opgenomen in de jaarrekening. Voor de volledigheid zij opgemerkt dat mocht de Europese Commissie na herbeoordeling toch tot de conclusie komen dat sprake is van (on)verenigbare staatssteun, de Staat gedwongen kan zijn (een deel van) de ontvangen steun en/of de rente daarover terug te vorderen van de TBO's, hetgeen materiële gevolgen kan hebben voor de financiële positie van de TBO's. Welk besluit de Europese Commissie zal nemen, zal eerst echter moeten worden afgewacht. We blijven ons verder graag richten op onze relatie en samenwerking met particuliere natuureigenaren, Stichting Landschap Overijssel van grote waarde vindt en met wie wij in grote mate belangen delen, ook ten aanzien van toekomstig natuurbeheer.

Instellingen van algemeen nut

Stichting Landschap Overijssel is een Algemeen Nut Beoogde instelling zoals bedoeld in het vierde lid van artikel 24 van de successiewet.

Gronden en panden

De stichting heeft een oppervlakte van totaal 6.030 hectare grond in beheer en hiervan is 5.785 hectare in eigendom. Daarnaast heeft Landschap Overijssel 15.37.36 hectare landbouwgrond te Arriën in haar bezit. Dit betreft gronden uit een nalatenschap en deze zijn niet toegevoegd aan de staat van reservaten omdat ze geen directe waarde voor de doelstelling vertegenwoordigen.
In het kader van de doelstelling zijn gronden aangeschaft met het doel deze zelf te beheren. De aanschafwaarde van de gronden per 31 december 2021 is EUR 11.709.899. In totaal is voor EUR 402.088 aan gronden aangekocht in 2021 en voor EUR 7.810 aan gronden verkocht. Delen van deze verworven gronden zijn ingebracht in het SKNL-programma van de provincie, waartoe subsidies verkregen worden. De eigen bijdrage is ten laste van de exploitatie geboekt.

Aankoopverplichtingen

In 2022 zal naar verwachting de aktepassering van de 'landinrichting Staphorst' plaatsvinden waarmee naar verwachting 46 hectare grond wordt aangekocht. De aankoopwaarde hiervan bedraagt
EUR 1.993.756 en de verwachte waarde-afkoop bedraagt EUR 1.694.693. Daarnaast is er een bindende intentieverklaring, waarin de aankoop van een perceel in het Wierdense Veld is vastgelegd. De aankoopprijs bedraagt hier EUR 375.000.

Meerjarige financiële contractuele baten

Landschap Overijssel heeft meerjarige contracten afgesloten met derden inzake huur, pacht en erfpacht. De jaarlijkse opbrengsten uit deze contracten worden als baten verantwoord. De looptijd van de pachtcontracten bedraagt maximaal 6 of 12 jaar met automatische verlenging en wordt jaarlijks geïndexeerd volgens de door het ministerie vastgestelde pachtnormen. De looptijd van de erfpachtcontracten is maximaal 30 jaar of is voor onbepaalde tijd aangegaan. De jaarlijkse indexatie is gebaseerd op de norm die door het CBF wordt gesteld. De huurcontracten hebben een onbepaalde looptijd en worden verhoogd volgens de wettelijk gestelde huurverhoging.

Kredietfaciliteit Nationaal Groenfonds

Landschap Overijssel heeft een kredietfaciliteit bij het Nationaal Groenfonds voor maximaal EUR 2.500.000. De debetrente is een-maands EURIBOR-tarief plus 2,0%. De kredietfaciliteit heeft een looptijd tot 31 mei 2026. In 2021 is eind december gebruik gemaakt van het krediet om een aankoop voor te financieren. Er is een hypothecaire zekerheid gevestigd op Landgoed Hof Espelo (150 hectare grond is in onderpand gegeven).

Toelichting op de staat van baten en lasten

J. Baten van particulieren

	Werkelijk 2021 EUR	Begroot 2021 EUR	Werkelijk 2020 EUR
Contributies van donateurs	187.733	191.000	190.483
Nalatenschappen	-	-	36.172
Donaties, giften en legaten	62.865	63.000	42.469
Giften met bestemming	10.839	-	48.713
Totaal baten van particulieren	261.437	254.000	317.838

K. Baten van bedrijven

	Werkelijk 2021 EUR	Begroot 2021 EUR	Werkelijk 2020 EUR
Contributies van vrienden	61.867	60.000	65.291
Bijdragen uit acties van bedrijven	31.890	-	3.960
Totaal baten van Bedrijven	93.757	60.000	69.251

In 2021 is een bijdrage van Slimstock ontvangen voor EUR 30.000 inzake het partnerschap.

L. Baten van loterijorganisaties

	Werkelijk 2021 EUR	Begroot 2021 EUR	Werkelijk 2020 EUR
Nationale Postcode loterij	1.125.000	1.125.000	1.125.000
Totaal baten van loterijorganisaties	1.125.000	1.125.000	1.125.000

M. Baten van overheden

	Werkelijk 2021 EUR	Begroot 2021 EUR	Werkelijk 2020 EUR
Bijdrage Rijk	1.260.559	1.323.000	299.905
Bijdrage Provincie	7.804.501	7.383.000	5.597.453
Bijdrage Gemeente	106.310	71.000	252.802
Bijdrage Waterschap	187.115	62.000	52.436
Totaal baten van overheden	9.358.486	8.839.000	6.202.597

Deze overheidsbijdragen bestaan voor EUR 2.736.744 (2020: EUR 2.196.807) uit structurele bijdragen. De stijging is een direct gevolg van de verhoging van de SNL subsidie (EUR 220k) en de structurele verhoging van de subsidie voor begrazing (EUR 190k).

Provinciale bijdragen

	Werkelijk 2021 EUR	Begroot 2021 EUR	Werkelijk 2020 EUR
Bijdrage SNL	1.957.502		1.735.865
Natura 2000	4.312.779		2.712.447
Vrijwilligerswerk basis	216.000		216.400
Begrazing	436.692		196.511
Omvorming kleine bossen (ZON)	281.768		289.692
Toezicht	118.430		-
Landschapscoördinatie	103.541		93.685
Land van waarde	33.180		81.037
Soortenprojecten	91.286		-
Gebiedsgerichte aanpak Salland	59.804		-
Landgoederen van Textiel	26.995		29.162
Verhaal van Overijssel	12.746		58.060
Ontwikkeling platform Groen Bezig	-		41.526
Kort advies	1.760		31.792
Diverse projecten	152.018		140.438
Totaal Bijdrage Provincie	7.804.501	7.383.000	5.626.615

Afwijking ten opzichte van 2020

Bijdrage SNL
De vergoeding van normkosten is gestegen van 75 naar 84%, met als gevolg dat we ruim 0,2 miljoen aan extra baten hebben ontvangen.

Natura 2000
Naast dat 2021 voor veel gebieden een uitvoeringsjaar was, is als gevolg van gunstige weersomstandigheden eind 2021 meer aan uitvoering kunnen realiseren dan begroot.

Begrazing
In 2021 zijn nieuwe afspraken inzake bekostiging van de begrazing gemaakt die passend zijn voor de daadwerkelijke kosten die wij maken.

Toezicht
Ter compensatie van de extra kosten die ten tijde van corona gemaakt zijn in 2020 inzake beheer en toezicht is van de provincie een vergoeding ontvangen.

N. baten van andere organisaties zonder winststreven

	Werkelijk 2021 EUR	Begroot 2021 EUR	Werkelijk 2020 EUR
Baten organisaties zonder winstoogmerk	344.391	288.000	176.305
Totaal baten van andere organisaties zonder winsttreven	344.391	288.000	176.305

In 2021 zijn gelden ontvangen voor onder andere de projecten ‘Landgoederen van Textiel, ‘Land van Waarde’ en erfadviezen en ‘plan boom’.

O. Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten

	Werkelijk 2021 EUR	Begroot 2021 EUR	Werkelijk 2020 EUR
Verkoop producten	612.045	635.000	475.930
Beheerbaten	805.261	817.000	810.185
Bijdragen Groene en Blauwe Diensten	378.062	440.000	450.624
Verkoop terreinen en gebouwen	7.810	1.194.000	879.992
Dienstverlening aan derden	200.171	152.000	264.902
Beheer terreinen derden	55.355	61.000	65.792
Totaal baten levering van producten en/of diensten	2.058.703	3.299.000	2.947.424

Verkoop producten

	Werkelijk 2021 EUR	Begroot 2021 EUR	Werkelijk 2020 EUR
Opbrengst hout	575.061	603.000	435.787
Opbrengst grasland	26.541	16.000	22.062
Opbrengst Akkerbouw	4.752	16.000	8.716
Opbrengst dieren	5.690	0	9.365
Verkoop producten	612.045	635.000	475.930

De houtopbrengsten zijn in 2021 hoger dan 2020, maar wel in lijn met de begroting. De extra houtopbrengsten in 2021 zijn een direct gevolg van de uitvoering van Natura 2000.

	Werkelijk 2021 EUR	Begroot 2021 EUR	Werkelijk 2020 EUR
Opbrengst hout	575.061	635.000	435.787
Kostprijs hout	336.564	381.000	246.924
Resultaat producten	238.497	254.000	188.863
Percentage kosten	59%	60%	57%

Beheerbaten

	Werkelijk 2021 EUR	Begroot 2021 EUR	Werkelijk 2020 EUR
Eenmalige pacht	269.980	258.000	257.806
Erfpacht	204.026	215.000	217.099
Reguliere pacht	98.926	117.000	93.966
Huur	185.546	175.000	184.861
Overig	46.782	52.000	56.453
Totaal beheerbaten	805.261	817.000	810.185

Bijdragen Groene en Blauwe Diensten

In 2020 heeft een aanvullende opdracht plaatsgevonden die in 2021 niet heeft plaatsgevonden. Als gevolg van personele wisselingen, ziekte en herijking van de begroting heeft minder besteding plaatsgevonden dan begroot.

Verkoop gebouwen en terreinen

In 2021 hebben diverse voorbereidingen plaatsgevonden op vervreemdingen die in 2022 zullen plaatsvinden, terwijl deze voor 2022 begroot waren. De timing van deze verkopen is lastig te voorspellen, aangezien dit samenhangt met grotere ruiltransacties met de Provincie.

Dienstverlening derden

Dienstverlening derden bestaat voor het merendeel uit opbrengsten uit diverse kleinere advies en ontwikkelprojecten. Daarnaast zijn er in 2021 een drietal projecten geweest die gezamenlijk ongeveer de helft van de opbrengsten vertegenwoordigen. Het gaat o.a. om het project ‘gastvrij Overijssel’, voor ons werk voor Stichting Kostbaar Salland en een project voor het Nationale park Sallandse Heuvelrug.

P. Overige baten

	Werkelijk 2021 EUR	Begroot 2021 EUR	Werkelijk 2020 EUR
Activiteiten en evenementen	11.463	26.000	10.022
Opbrengsten uit bezoekerscentra	7.714	28.000	6.289
Overig	87.559	65.000	87.569
Totaal overige baten	106.736	119.000	103.880

De overige baten bestaan naast de activiteiten en evenementen en de opbrengsten uit bezoekerscentra onder andere uit deelname aan commissies, vergoeding voor zakelijk recht en diverse kleinere baten.

Q. Besteed aan de doelstelling

	Werkelijk 2021 EUR	Begroot 2021 EUR	Werkelijk 2020 EUR
			-
Terrein en gebouwenbeheer	3.206.632	2.771.000	-
Landschapsbeheer	469.766	516.000	-
Beleving	175.965	233.000	-
Vrijwilligers	342.205	334.000	288.295
Lobby en beinvloeding	180.925	102.000	-
Kennis en kunde	151.752	492.000	-
Uitvoering	847.414	1.390.000	-
Vernieuwingen	283.651	323.000	-
Natura 2000	5.830.806	4.736.000	2.682.033
Communicatie	154.907	140.000	188.816
Aan- en verkopen	415.782	338.000	399.597
Acquisitie	-	394.000	
Robuuste kernen en hun omgeving	-	-	2.960.950
Cultuurlandschap	-	-	1.061.052
Stads- en dorpsrandlandschap	-	-	235.334
Visie en onderzoek	-	-	226.711
Rentmeesterij	-	-	590.587
Totaal besteed aan doelstellingen	12.059.803	11.769.000	8.633.375

In 2021 wordt gewerkt met nieuwe programma's, waardoor een vergelijking tussen 2021 en 2020 op programma niveau niet mogelijk is. Om een vergelijking te maken tussen de begrote kosten en de gerealiseerde kosten dient tevens vergelijking met de baten gemaakt te worden op programma-niveau. In hoofdstuk 1.2 i deze vergelijking opgenomen. Belangrijkste wijzigingen zijn als volgt:

- De extra besteding binnen terrein en gebouwenbeheer is een gevolg van de extra houtkap, extra inzet doordat incidentele baten zijn gerealiseerd en een extra dotatie aan de onderhoudsvoorziening.
- Als gevolg van corona heeft een lagere besteding plaatsgevonden binnen het programma Beleving.
- Als gevolg van het niet geheel hebben ingevuld van alle vacatures zijn projecten niet door gegaan of zijn deze getemporiseerd.
- De acquisitiebaten zijn gedurende het jaar een onderdeel geworden van de programma's.
- In de tweede helft van 2021 is er, mede door de goede weersomstandigheden, veel uitvoeringswerk gerealiseerd. Dit heeft ertoe geleid dat mijlpalen van aannemers eerder bereikt zijn dan begroot en dat zowel de baten als de lasten hoger zijn uitgevallen.
- Een aantal grote uitvoeringsprojecten zijn doorgeschoven naar 2022, voorrang op Natura 2000 heeft plaatsgevonden.

Aan- en verkopen
De opbrengsten uit verkopen zijn achter gebleven ten opzichte van begroot doordat de geplande verkopen zijn doorgeschoven naar 2022. Er hebben zich in 2021 een aantal mooie kansen voorgedaan, waardoor de aankopen hoger zijn uitgekomen dan begroot. Bij de aankopen is, naast investering in de doelstelling, financieel toekomstig rendement een belangrijke overweging geweest.

Acquisitie opgave
De acquisitieopgave is de ruimte die begroot is om in te kunnen springen in ad-hoc opdrachten. Dergelijke opdrachten zijn onderdeel geworden van de betreffende programma's en gedurende het jaar wordt de acquisitieruimte gevolgd.

R. Wervingskosten

	Werkelijk 2021 EUR	Begroot 2021 EUR	Werkelijk 2020 EUR
Personeelskosten	86.515	71.000	66.096
Uitvoeringskosten	39.366	24.000	15.548
Totaal kosten eigen fondsenwerving	125.881	95.000	81.644

Als gevolg van een donateursactie zijn de uitvoeringskosten hoger dan begroot in 2020.

Onderstaand is de verhouding van de kosten fondsenwerving in relatie met de totale verworven baten weergegeven.

	Werkelijk 2021 EUR	Begroot 2021 EUR	Werkelijk 2020 EUR
Som verworven baten	11.173.066	10.566.000	7.890.990
Kosten eigen fondsenwerving	125.881	95.000	81.644
Kostenpercentage fondsenwerving	1,1%	0,9%	1,0%

.

Bestemming	Doelstelling														
Lasten	Terrein en gebouwenbeheer	Landschapsbeheer	Beleving	Vrijwilligers	Lobby & beinvloeding	Kennis en Kunde	Uitvoering	Vernieuw-ingen	Natura 2000	Communi-catie	Eigen Fondsen werving	Beheer en administratie	Totaal 2021	Begroot 2021	Totaal 2020
	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR
Aankoop en verwerving grond	415.782												415.782	300.000	399.597
Uitbesteed werk	1.760.409	90.432	45.438	64.293	15.056	36.878	681.784	202.040	5.211.197		39.366		8.146.894	7.421.000	4.871.996
Communicatiekosten										76.801			76.801	71.000	88.056
Personeelskosten	1.311.352	379.334	130.527	264.313	165.869	114.874	165.629	81.611	619.609	78.106	86.515	726.156	4.123.895	4.580.000	3.864.086
Huisvestingskosten												85.758	85.758	85.000	107.587
Kantoor en algemene kosten												468.708	468.708	461.000	511.551
Afschrijvingen	134.870			13.599								46.124	194.593	218.000	185.786
Totaal	**3.622.414**	**469.766**	**175.965**	**342.205**	**180.925**	**151.752**	**847.414**	**283.651**	**5.830.806**	**154.907**	**125.881**	**1.326.747**	**13.512.431**	**13.136.000**	**10.028.659**

S. Kosten beheer en administratie

	Werkelijk 2021 EUR	Begroot 2021 EUR	Werkelijk 2020 EUR
Personeelskosten beheer en administratie	726.156	681.000	692.744
Automatisering	243.803	245.000	231.223
Bijdragen aan derden	139.135	120.000	124.010
Advieskosten	27.093	30.000	37.608
Kantoorkosten	25.313	23.000	22.627
Huisvesting	85.758	85.000	75.316
Afschrijvingen	46.124	45.000	35.062
Verzekering	21.454	28.000	23.472
Overig	11.911	15.000	71.577
Totaal beheer en administratie	1.326.747	1.272.000	1.313.639

De kosten beheer en administratie liggen in lijn met begroting en realisatie 2020.

T. Financiële baten en lasten

	Werkelijk 2021 EUR	Begroot 2021 EUR	Werkelijk 2020 EUR
Dividend Vilsteren	25.114	23.000	22.400
Rentelasten en bankkosten	-10.640	-15.000	-7.035
Rentebaten	1.170		946
Totaal financiele baten en lasten	15.645	8.000	16.312

Personeelskosten

	Werkelijk 2021 EUR	Begroot 2021 EUR	Werkelijk 2020 EUR
Lonen en salarissen	2.167.686	2.471.000	2.213.663
Sociale lasten	570.059	679.000	598.277
Pensioenlasten	339.772	358.000	326.412
Vakantiegeld en vakantiedagen	231.958	188.000	142.206
Eindejaarsuitkering	89.914	99.000	91.836
Reis- en verblijfkosten	121.089	188.000	118.309
Inhuur	444.327	417.000	213.304
Opleidingen en trainingen	25.475	34.000	18.265
Overige personeelskosten	133.615	146.000	142.107
Totaal personeelskosten	4.123.895	4.580.000	3.864.379

Lonen en salarissen

De lonen en salarissen zijn lager dan begroot als gevolg van het niet hebben ingevuld van begrote vacatures. Dit heeft tevens als gevolg dat het saldo aan verlofuren ten opzichte van vorig jaar is gestegen. Als gevolg van Corona zijn diverse kosten lager uitgevallen dan begroot, denk hierbij aan reiskosten, opleidingskosten en advieskosten.

Overige personeelskosten

De overige personeelskosten bestaan onder andere uit advieskosten, kosten telefonie, externe salarisadministratie, BHV en ARBO en bedrijfskleding.

Personeelsbestand

Gedurende het boekjaar 2021 bedroeg het gemiddeld aantal medewerkers exclusief inhuur 50,5 FTE (2020: 52,3 FTE).

WNT verantwoording

De WNT is van toepassing op Stichting Landschap Overijssel. Het voor de stichting toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2021 EUR 209.000 (algemene bezoldigingsregime). In onderstaande tabel worden de leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking benoemd:

bedragen x € 1	**M. Sijbom**
Functiegegevens	Directeur/Bestuurder
Aanvang en einde functievervulling in 2020	01/01 t/m 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	0,865
Dienstbetrekking?	Ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	91.674
Beloningen betaalbaar op termijn	7.719
Subtotaal	*99.393*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	180.785
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.
Bezoldiging	99.393
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.
Gegevens 2020	

bedragen x € 1	**E. Jongsma**	**J. van Olst**
Functiegegevens	Directeur /Bestuurder	gewezen
Aanvang en einde functievervulling in 2020	01/01 t/m 31/12	01/01 – 30-04
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	86.685	23.002
Beloningen betaalbaar op termijn	8.373	2.784
Subtotaal	*95.058*	*25.785*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	201.000	67.000
Bezoldiging	95.058	25.785

In onderstaande tabel zijn de bezoldigingen van de toezichthouden topfunctionarissen opgenomen:

Gegevens 2021						
bedragen x € 1	A.H. Flierman	J.G. Leemhuis	H.M. Korte	J. Jansen	J.E.F. Harmelink	K.M. Leferink
Functiegegevens	Voorzitter	Lid	Lid	Lid	Lid	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2020	01/01 - 31/12	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12
Bezoldiging						
Bezoldiging	1.035	575	1.380	1.150	1.035	1.150
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	31.350	20.900	20.900	20.900	20.900	20.900
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging	1.035	575	1.380	1.150	1.035	1.150
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2020						
bedragen x € 1	A.H. Flierman	J.G. Leemhuis	H.M. Korte	J. Jansen	J.E.F. Harmelink	K.M. Leferink
Functiegegevens	Voorzitter	Lid	Lid	Lid	Lid	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2020	01/01 -31/12	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12
Bezoldiging						
Bezoldiging	920	1.035	1.725	1.035	1.150	1.150
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	30.150	20.100	20.100	20.100	20.100	20.100

Het bezoldigingsbeleid voor de Raad van Toezicht is in 2020 geëvalueerd en geactualiseerd.

Regeling beloning directeuren van goededoelenorganisaties

De bestuurderbezoldiging, volgens de definitie van de regeling beloning directeuren van goededoelenorganisaties, bedroeg EUR 99.393 conform onderstaande specificatie. Dit is overeenkomstig de salarisschalen van de Raam-cao Bos en Natuur, ondernemingsdeel De Landschappen. Tevens wordt de regeling “Beloning Directeuren van Goede Doelen” nageleefd.

Bezoldiging directie

De Raad van Toezicht heeft het bezoldigingsbeleid, de hoogte van de directiebeloning en de hoogte van andere bezoldigingscomponenten vastgesteld. Het beleid wordt periodiek geactualiseerd. De laatste evaluatie was in 2020, bij de werving van de nieuwe directeur. Bij de bepaling van het bezoldigingsbeleid en de vaststelling van de beloning volgt Landschap Overijssel de Regeling beloning directeuren van goededoelenorganisaties (zie www.goededoelennederland.nl).

De regeling geeft aan de hand van zwaartecriteria een maximumnorm voor het jaarinkomen. De weging van de situatie bij Landschap Overijssel heeft in 2020 plaatsgevonden. Dit leidde tot een zogenaamde BSD-score van 435 punten met een maximaal jaarinkomen van EUR 124.142.
De voor de toetsing, aan de geldende maxima, relevante werkelijke jaarinkomens van de directie bedroegen in 2021, 99.393 EUR voor M. Sijbom (0,865 fte/12 mnd). Deze beloningen bleven binnen de geldende maxima.

Het jaarinkomen, de belaste vergoedingen/bijtellingen, de werkgeversbijdrage pensioen, de pensioencompensatie en de overige beloningen op termijn bleven voor M. Sijbom, met een bedrag van 99.393 binnen het in de regeling opgenomen maximumbedrag van EUR 107.366 per jaar. De belaste vergoedingen/bijtellingen, de werkgeversbijdrage pensioen en de overige beloningen op termijn stonden bovendien in een redelijke verhouding tot het jaarinkomen. De hoogte en samenstelling van de bezoldiging worden in de jaarrekening toegelicht in de toelichting op de staat van baten en lasten.

Naam		M. Sijbom
Ingang dienstverband		1-1-2021
Aard		Bepaald
Uren		32
Part-time percentage		86%
Periode (maanden)		12
Loon/Salaris	€	83.198
Vakantiegeld	€	2.762
Eindejaarsuitkering	€	3.328
Totaal	**€**	**89.288**
Belaste vergoedingen	€	2.386
Pensioenlasten (wg deel)	€	7.720
Bestuurdersbezodiging	**€**	**99.393**
Max. Regeling beloning directeuren goede doelen	€	107.366
Saldo regeling	€	7.973

Aan de directeur/bestuurder zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

Transacties met verbonden partijen

Van transacties met verbonden partijen is sprake wanneer een relatie bestaat tussen de organisatie, haar deelnemingen en hun bestuurders en leidinggevende functionarissen. Er hebben zich geen transacties met verbonden partijen voorgedaan op niet-zakelijke grondslag.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich geen gebeurtenissen na balansdatum voorgedaan.

Dalfsen, 1 juli 2022

Directie

Dhr. M. Sijbom
Bestuurder

Raad van Toezicht

Dhr. A.H. (Anne) Flierman (voorzitter)

Dhr. J.G. (Han) Leemhuis

Dhr. H.M. (Martijn) Korte

Dhr. J. (Jannes) Janssen

Dhr. J.E.F. (Jos) Harmelink

Mevr. K.M. (Karin) Leferink

Overige gegevens

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Eshuis REGISTERACCOUNTANTS

Aan de raad van toezicht van
Stichting Landschap Overijssel
Poppenallee 39
7722 KW DALFSEN

Twentepoort Oost 14a
7609 RG Almelo
Postbus 206
7600 AE Almelo
Tel. 088-500 95 00
E-mail info@eshuis.com

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: de raad van toezicht van Stichting Landschap Overijssel

Verklaring over de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2021

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2021 van Stichting Landschap Overijssel te Dalfsen gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Landschap Overijssel per 31 december 2021 en van het resultaat over 2021 in overeenstemming met de in Nederland geldende Richtlijn voor de jaarverslaggeving voor fondsenwervende instellingen (RJ 650) en in overeenstemming met de bepalingen van en krachtens de Wet Normering Topfunctionarissen (WNT).

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2021;
2. de staat van baten en lasten over 2021; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Controleprotocol WNT 2021 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Landschap Overijssel zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2021 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1 sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Verklaring over de in dit jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat dit jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de in Nederland geldende Richtlijn voor de jaarverslaggeving voor fondsenwervende instellingen (RJ 650) is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van het bestuursverslag in overeenstemming met de in Nederland geldende Richtlijn voor de jaarverslaggeving voor fondsenwervende instellingen (RJ 650).

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende Richtlijn voor de jaarverslaggeving voor fondsenwervende instellingen (RJ 650) en de bepalingen van en krachtens de WNT. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Controleprotocol WNT 2021, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of

omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Almelo, 29 juni 2022

Eshuis Registeraccountants B.V.

w.g. drs. E. Dijkgraaf RA

Statutaire bepaling inzake resultaatbestemming
Ingevolge artikel 4 van de statuten van de stichting staat het resultaat ter beschikking aan het bestuur, die dit geheel of gedeeltelijk kan bestemmen voor de reserves en fondsen.

Nevenvestigingen
De stichting beschikt niet over nevenvestigingen.